70 éves az

Ára: 200 FORINT

70. évf. 13. szám 2015. július 15.
Támmuz 28. 5775.

ÚJ ÉLET

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Mártírjainkra emlékeztünk a 71. évfordulón (2.)

Debrecen

Gyászistentiszteletet tartottak és holokauszt-emlékhelyet avattak a vészkorszak debreceni áldozatainak emlékére a Pásti utcai ortodox zsinagóga udvarán.

Az emlékfalra a soá hatezer debreceni zsidó áldozatának nevét vésték fel, az emlékmű országosan egyedülálló módon a magyar kormány, a debreceni önkormányzat és a helyi hitközség együttműködésével, a Teva Gyógyszergyár Zrt. támogatásával készült el – jelentette be *Horovitz Tamás,* a DZSH elnöke.

Kósa Lajos (Fidesz-KDNP) országgyűlési képviselő, volt polgármester kiemelte, az, hogy az emlékmű a város és a hitközség összefogásával jött létre, jelzi: a fájdalom, az emlékezés közös ügyünk.

A politikus szerint a holokausztal olyan veszteség érte a magyar nemzetet és a zsidó közösséget, mint a történelem során még soha. Az emlékezés az áldozatokra a debreceniek, a zsidók, a magyarok közös ügye.

Emlékeztetett azokra az egykori városházi alkalmazottakra, akik keresztény menlevelek kiadásával debreceni zsidók százait mentették meg, amiért a város 2001-ben a Jad Vasem Intézet által a néhai tisztviselőknek adományozott kitüntetést vehette át.

Barcsa Lajos (Fidesz-KDNP) alpolgármester hangsúlyozta: a város régi adóssága volt, hogy méltó emléket állítson a holokauszt debreceni áldozatainak.

Az udvaron emelt emlékfal átadásával a zsinagóga amellett, hogy kegyhely, mától mementóul is szolgál – fűzte hozzá.

Debrecen fejlődésének alapvető záloga a spirituális sokszínűség: „a kálvinista Rómában” van az ország egyetlen görög katolikus metropóliájának székhelye, van római katolikus püspökség, és itt működik a legnagyobb vidéki zsidó közösség – mutatott rá az alpolgármester.

Fekete Károly tiszántúli református püspök kiemelte: az emlékfal átadása a végtisztesség megadása olyan embereknek, akik a vészkorszakban nem részesülhettek ebben. „A fal azt jelzi, hogy akik temetetlenek maradtak, megkapják a végtisztességet” – jegyezte meg a püspök, és utalt arra, hogy azok, akik egykor pusztán számok voltak a pusztulásban, az emlékhelyen nevet kaptak.

Horovitz Tamás hitközségi elnök megemlékezett arról, hogy a helybéli zsidóság a második világháború előtt népes, virágzó közösség volt. Hét évtizede hiányoznak nekünk nagyszülők, dédszülők, a meg nem született gyerekek, az a hatezer ember – asztalos, kereskedő, tudós –, aki élete során Debrecent szolgálta volna – mondta.

„Legyen ez az emlékhely méltó helyszíne a megemlékezésnek”, és figyelmeztessen: „közösen kell tenni azért, hogy sem mi, sem fiaink, sem unokáink ne éljenek át ilyen borzalmakat” – jelentette ki a DZSH elnöke.

A megemlékezés alkalmából tartott gyászistentiszteletet *Totha Péter Joel* tábori rabbi vezette, a holokauszttúlélők nevében *Gergely Judith* professor emerita figyelmeztetett az „ősöket megtartó emlékezet” fontosságára.

A résztvevők végül hosszú sorokban járultak az emlékfalhoz, ahol – miközben a Schindler listája című film zenéje volt hallható – elhelyezték az emlékezés kavicsait.

MTI

Ezrek... *(MTI / Czeglédi Zsolt felv.)*

Szécsény

A 301 mártírnak állított emlékoszlopnál rendezte meg a gyászistentiszteletet a salgótarjáni hitközség, amely a temetőt is gondozza, mivel Szécsényben már nem él egyetlen zsidó sem. *Tóth Klára,* a salgótarjáni hitközség elnöke köszöntötte a megjelenteket, köztük *Stayer László* polgármestert és a képviselő-testület tagjait, *Davidovics László* rabbijelöltet, *Szilágyi Gábor* kántort, *Bauer Józsefet,* a balassagyarmati hitközség elnökét, s külön is a túlélőket, köztük *Blumberger Katalint,* jó egészséget kívánva nekik. Részt vett a megemlékezésen Karsai László professzor is.

Stayer László beszédében hangoztatta, bár az idő kerekét visszafordítani nem tudjuk, a szörnyűségeket meg nem történtté nem tehetjük, mindent meg kell tennünk azért, hogy semmi se menjen feledésbe. Ezzel tartozunk nemcsak saját magunknak, hanem a jövő generációjának is. Tudniuk kell, mi történt, hogy soha többé ne történhessen meg. A polgármester Radnóti Miklós sorainak idézésével fejezte be beszédét.

Ezután Davidovics László elmondta, itt, Szécsényben, Kati néni még közöttünk van, de sajnos egyre kevesebben vannak, akik átélték a soát és a személyesség hitelével szólhatnak mindarról, ami történt. Ezért is fontos, hogy emlékeik soha ne menjenek feledésbe. Napjainkban pedig, amikor ismét erősödőben van Magyarországon az antiszemitizmus, a holokauszt relativizálása, sőt tagadása, különös jelentősége van annak, hogy a maga szörnyűségében hitelesen szóljunk a vészkorszakról. Ezt tette a Szécsényből elszármazott nemzetközi hírű fotóművész, a Budapesten élő Ács Irén is, akinek Őrizd meg... című könyvéből hosszan idézett a rabbijelölt. Ebben a korabeli fotográfiákat is bőségesen tartalmazó albumban Ács Irén nemcsak a 71 évvel ezelőtt Szécsényben történtekről ír – az akkor még nagyközségben május 5-én állították fel a gettót az azóta lebontott zsinagóga és az iskola környékén –, hanem fölidézi a mai kisváros hajdani zsidó világát is, ami ma már csak az emlékekben és a megmaradt, de mások által lakott épületekben él a főutcán és másutt.

A mártír-istentisztelet a kádissal fejeződött be. Az emlékoszlopnál kavicsot helyezett el Stayer László, Bauer József, Tóth Klára és még számos jelenlévő.

B. T. E.

Szentes

Stern Sándor köszöntötte a jelenlévőket, majd a *Markovics Zsolt* főrabbi által vezetett gyászistentisztelet keretében *Szirbik Imre* polgármester (MSZP), *Vadai Ágnes,* a DK országos alelnöke, *Lednitzky András* Mazsihisz-vezetőségi tag és *Gruber László* katolikus pap beszélt a várost ért veszteségről, a szentesi zsidóság múltjáról, a jelen közállapotokról, az antiszemitizmussal, a kirekesztéssel szembeni fellépés szükségességéről. Szó esett a visszatértek sorsának alakulásáról, a temetőben lévő imahely helyreállításáról, esetleg részben emlékszobává alakításáról, s arról, hogy a megmaradtak kevés száma miatt még szorosabbá kell tenni az együttműködést Szeged és Szentes között, kérve a nagyobb közösséget, hogy a Mazsihiszben támogatásával segítse a kisebbet.

(folytatjuk)

Mi újság Nagyváradon?

Ha 3500 év alatt nem asszimilálódtak, ezután sem fognak – magyaráz a nagyváradi zsidó közösség vezetője, és beterel a zsinagógába.

A zsinagógában kipát hordunk – tette a fejére a fejfedőt *Koppelmann Teodor Felix,* a nagyváradi zsidó közösség vezetője –, de vendégeknek nem szükséges. Majd széles mozdulatokkal terelgetett be a kis zsinagógába, ahol több menóra, egy Dávid-csillag, kegytárgyak vannak bezsúfolva az öreg padokkal berendezett terembe, nem éppen a legnagyobb rendben. Átmeneti megoldás a kis imaterem, az utcára néző zsinagógát éppen most renoválják. A városközpontban Mózes két kőtáblája koronázza a templomot, amely a 700 nagyváradi zsidó számára önazonosságuk megélésének terét jelenti.

Koppelmann elmondja, Bukarest után Nagyváradon él a legnépesebb számú zsidó közösség az országban. A deportálások előtt 33 ezer zsidó lakott Nagyváradon, s bár alig tértek vissza néhányan, kultúrájukat, vallásukat a mai napig őrzik.

A zsinagóga keretében működő kulturális központban a holokauszt áldozataira egy falfestménnyel emlékeznek, amely a tragédia kulcspillanatait jeleníti meg – de ez csak erős idegzetűeknek ajánlott, így inkább felvételt sem készítettünk.

A közösség vezetője büszkén mondja, hogy egy óvodát is működtetnek a zsinagóga udvarában, sőt, egy kóser étkezde is üzemel, ide nem csak a táplálkozási előírásokat tiszteletben tartó zsidók térnek be: bárkit szívesen látnak.

Koppelmann már 24 éve vezeti a közösséget. Hangsúlyozza, mindenki felé nyitottak, majd korrigál: a monoteista vallások minden tagját szívesen látják, hiszen a Tóra ezt a fajta befogadást és toleranciát tanítja.

Kiderül, a héber nyelv nem a hétköznapok nyelve, rituális fontossága van: a zsinagóga padjaiban levő imakönyvek héber betűinek latin betűs átirata segít a szöveg olvasásában. Koppelmann szerint nem tilos más nyelven imádkozni, az ima megértése sokkal fontosabb, mert „Isten minden nyelvet ismer” – mondja. A közösség bemutatása közben cseng a telefon, lánya telefonál Izraelből. A társaság egyik tagja rákérdez, most héberül fog-e beszélni vele. Koppelmann legyint, románul kommunikálnak.

Koppelmann Teodor Felix szabadkozik, nem szeretne magyarul interjút adni, nem beszéli jól a nyelvünket, majd a tévés kollégák unszolására kötélnek áll.

– Az istentisztelet, az a legfontosabb, hogy összetartsa a zsidókat, hogy legyen naponta és az ünnepek alkalmával istentisztelet, és legyen egy rabbi. Fontos a társadalmi és kulturális élet is nekünk, a Zsidó Kulturális Központ nem csak a hitközség tagjai előtt áll nyitva, akárki bejöhet és részt vehet a programokon, műsorokon.

Milyen a kapcsolat a város többi közösségével?

– Nagyon jó kapcsolatunk van minden, a városban jelen levő egyházzal, azok vezetőivel. Itt, Nagyváradon, nagyon jó légkör van, mi részt veszünk az ő ünnepeiken, rendezvényeiken, és ők is mindig jönnek hozzánk. Baráti kapcsolatban vagyunk mindenkivel a városban.

Mennyire jellemző a zsidó közösség csökkenése, asszimilálódása?

– Nem figyelhető meg asszimiláció, ha a zsidó nép 3500 év alatt nem asszimilálódott, akkor már ezután sem fog. Sőt, a vegyes házasságokból is 90%-ban a más vallású férj vagy feleség áttér a hitünkre.

Milyen tevékenységek zajlanak a Kulturális Központban?

– A hitközség keretében oktatás most is működik, különböző korúakból álló csoportok tanulmányozzák a tórát, tanulják a héber nyelvet, ismerkednek a zsidó zenével, kultúrával, történelemmel, vagyis mindennel, ami a zsidó identitáshoz, kultúrához kapcsolódik. Négy külön csoporttal zajlanak a foglalkozások, a gyerekek, a fiatalok, a felnőttek és az idősek a korcsoportnak megfelelő specifikus programokra járnak.

A központban sportesemányeket is szervezünk, de azok, akik eljárnak ide, művészeti tevékenységeken is részt vehetnek. A rabbitól oklevelet is kapnak, ami bizonyítja, hogy részt vettek a zsidó oktatásban.

Létezik anyanyelvű oktatás az állami iskola keretében?

– A zsidó közösség gyerekei román és magyar nyelvű állami oktatásban vesznek részt, a zsidó vallást és a héber nyelvet csak a zsidó kulturális központban tanulják. De nagyon sok más vallásból is jönnek, és héberül tanulnak.

Kertész Melinda/Transindex

MAGÉN ISTVÁN

Számok Isten karján

(a debreceni mártíremlékmű alá)

isten alkarján tetoválás titkos
tájékon számok
isten kivételes
elkapja a távozó napot
megpróbál
egységesen viselkedni
hézagtalanul
alkotta meg a világot
előttem áll
mosolyog hogy nyugodt legyek

arcom arcában
vállalom
hozzá fordulásának kockázatát
isten
belülről világít meg átvilágítja
a koponyacsont
varratait
isten lenéz rám
viseli a csipkebokor átható illatát
kimutatás hatezer zsidó személy
elgázosításáról

isten csak ironizál
kinevet
isten nem olyan amilyennek első
pillanatban látszik
megfigyeltem
izgatott arcát
és azóta
nem tudom kifejezni magam
gyávaságomat
nem tudom megindokolni neki
bátorságomat észre
sem veszi
csupa
körvonaltalan eszme
nincs kivétel
nem bírhattam velük
az ablak üvegén át látom
isten
karjára tetovált számot
az időnek vége
isten órája megállt

9 770133 350099 15013

Körzeti kitekintő

Szeged

A tihanyi „Közös úton” tanácskozás előtt második alkalommal rendeztek „Magányos Isten” címmel vallásközi párbeszéd-konferenciát és kerekasztal-beszélgetést a Gál Ferenc Hittudományi Főiskolán. A rendezvényen négy előadás hangzott el, prof. *dr. Kránitz Mihály* (PPKE HTK), *dr. Balázs Gábor* docens (ORZSE), *dr. Czagány Gábor* református docens (GFHF), *Szilágyi Tamás* adjunktus (GFHF) és *ifj. Cserháti Sándor* evangélikus lelkész részéről. A kerekasztal-beszélgetés *Cserháti Sándor* evangélikus lelkész, *Fekete Károly* református püspök, *Kiss-Rigó László* katolikus püspök, *Kránitz Mihály* katolikus teológus, *Lednitzky András* jogász, hitközségi elnök, *Marjovszki Tibor* református teológus között zajlott, *Haraszti György* egyetemi tanár vezetésével. Az összejövetel méltó előkészítője volt a kétnapos tihanyi párbeszédnek, s a résztvevők elhatározták, hogy a tanácskozást évente megrendezik. A nagy érdeklődéssel kísért program házigazdája *dr. Kozma Gábor* főiskolai rektor volt.

* * *

Hagyományos megemlékezést tartottak a vasútállomáson a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség által több mint egy évtizede felállított emléktáblánál. Az eseményen a holokausztról *ifj. Iványi Gábor* lelkész, *Tóth Károly* önkormányzati képviselő (MSZP), *dr. Molnár Judit* történész docens (SZTE), *dr. Lednitzky András* hitközségi elnök és *dr. Iványi Gábor* vezető lelkész mondta el gondolatait. A történész határozott fellépést sürgetett a jogalkalmazók s a közvélemény részéről a történelmet átírókkal, a genocídiumot kisebbítőkkel, a Horthyk, Wass Albertek, Nyírő Gyulák, Hóman Bálintok rehabilitálóival szemben. A helyszínen ugyanakkor furcsa érzés volt szemlélni, hogy az ünnepség közben több százával kísérték a Magyarországra átszökött és itt bujkáló migránsokat a vasúti szerelvényekre, átutazóban a menekülttáborokba, illetve az országon.

* * *

Szegedre látogatott *Colleen Bell,* az Amerikai Egyesült Államok magyarországi nagykövete. Találkozott az egyetem rektori hivatalában *Szabó Gábor* akadémikus rektorral, akivel szót váltottak a felsőoktatásról, az épülő ELI-ről, az új klinikai tömbről, a bővülő külföldi képzésről, innovációs kapcsolatokról. Találkozott korábbi Fullbright-ösztöndíjasokkal, akik tapasztalataikról és a képzés, az ösztöndíj hasznosságáról, szükségességéről számoltak be. Ezután a vendég dr. *Botka László* polgármestert kereste föl, aki az általános politikai helyzetről, a város múltjáról, jelenéről, fejlődéséről adott tájékoztatást. A nagykövet megtekintette a Városháza dísztermét, majd délután gyalogos városnézésen vett részt. Elismeréssel szólt a helyi egyházak együttműködéséről, aminek szimbolikus szemléltetője a Dóm téri Szolidaritás parkban álló, a katolikus püspökség által felavatott holokauszt-emlékmű. Szintén a szolidaritás jelképének tekintette, hogy a nemzetközi hírű főrabbi és botanikus, Löw Immánuel mellszobra is a nemzet emlékcsarnokában lelhető fel. Colleen Bell ígéretet tett, hogy jövőre a Szabadtéri Játékokra is ellátogat.

A nagykövetnek tetszik a szegedi zsinagóga

A nagykövet a nap folyamán beszélgetést folytatott *Lednitzky Andrással* a szegedi zsidóság múltjáról, jelenéről és jövőbeni lehetőségeiről, az újjáéledő antiszemitizmusról, az ezzel szembeni határozott fellépés lehetőségeiről, a felsőoktatásról, a térség még megmaradt zsidó származású polgáraival való kapcsolatokról, a kormány, az önkormányzat, a társegyházak támogatásáról, szolidaritásáról. A beszélgetést rövid séta követte a hajdani zsidó városrészben, a régi és az új zsinagógával bezárólag. Az Új Zsinagógában a hitközség elnöke *Dusha Béla* Az élő zsinagóga című kötetével, *dr. Tepper Ádám* alelnök pedig virággal köszöntötte Colleen Bellt. *Dr. Salamon István* alelnök a holokauszttúlélők csökkenő számáról, az idősek helyzetéről szólt. A vendég tudta, hogy az ország harmadik legnagyobb megmaradt közössége és második legnagyobb zsinagógája vagyunk. Találkozott főrabbinkkal, aki bemutatta számára a csodás, 112 éves építményt, a Löwök hagyatékát. Megcsodálta az elmúlt évben emelt Emlékmenóránkat, és egy szülőhelyéről származó Kalifornia-kötetet, valamint egy amerikai szerző soával foglalkozó, nemrég magyarul is megjelent könyvét hagyta itt emlékként. Fejet hajtott a mártíremléktábla előtt, s búcsúzóul jelezte visszatérési szándékát.

L. A.

Zalaegerszeg

Preisz József órásmesternek rendeztek kiállítást a hajdanvolt zsinagógában, azaz a mai Városi Hangverseny- és Kiállítóteremben. Mindenkinek az életében fontos az idő, az idő múlása, de annak, aki órákkal foglalkozik, nemcsak ezt jelenti, hanem munkát, szórakozást, örömöt is. Ha pedig másokkal is megoszthatjuk életünk alkotását, az fantasztikus érzés.

A zsúfolásig megtelt teremben a mester személyesen mutatta be a közönségnek a több mint háromszáz órát. A közel egy hónapig tartó kiállításon ezer felett volt a látogatók száma. Megcsodálhatták munkáit, többek között a különleges német, holland, angol, francia faliórákat, az orosz cári asztali órát, a hírességektől kapott, hírességeknek készített karórákat. A modern technikának köszönhetően már az interneten keresztül is részesei lehettünk a tárlatvezetésnek. Egy kis beszélgetésre invitáltam Preisz Józsefet, hogy önök is megismerhessék hitközségünk alelnökét.

50 éve van már a szakmában, ő volt az első, aki a budapesti Óra-Ékszertől vidékre, Zalaegerszegre került. Most már biztos benne, szerencsésnek érezheti magát, hogy így történt. A Kossuth utcában talán nincs is olyan, aki ne ismerné őt. Színfoltjává vált a városnak. A nagytemplom órájának rekonstrukcióját is ő végezte. A színház épülete előtti különleges, a világon egyedülálló földi toronyóra szintén az ő munkája, és ezt tekinti élete főművének.

Megajándékozta hitközségünket egy visszafele járó órával, amely talán egy kicsit Izraelt szimbolizálja, hiszen ottjártakor találkozott már ilyennel. Mosollyal az arcán jegyezte meg: „Aki ránéz az órára és látja, hogy visszafele mutatja az órát, egyre fiatalabb lesz.” Kérdésemre, hogy munka mellett mikor volt ideje ezeket a csodákat megalkotni, hiszen családban élt, megjegyezte, hogy „az éjszaka nem azért van, hogy aludjunk, hanem azért, hogy sötét legyen. A tréfát félretéve, mindig együtt lehettem velük, mert a hobbimmal otthon is tudtam foglalkozni”.

Mindemellett volt ideje közreműködni a zalaegerszegi hitélet újjáélesztésében is, és büszke lehet arra, hogy 50 év után a célt elérte. A mai napig értékes munkát végez, ennek elismeréseként a 70. évforduló alkalmával a Remény Alapítvány és a zalaegerszegi hitközség által létrehozott Másokért Emlékplakettet vehette át, valamint megkapta a hitközség örökös tiszteletbeli alelnöki kinevezését.

Nem titkolt vágya, hogy szeretne Zalaegerszegen egy állandó kiállítást, de szívesen mutatná be munkáit az országban több helyen, és természetesen a fővárosban is. Kiemelte, érzi, megbecsüli ez a város. Korábban „Zalaegerszegért” és „Zalaegerszeg Kultúrájáért” díjakkal tüntették ki. Most sem feledkeztek meg róla. Az idén ünnepelte Zalaegerszeg várossá nyilvánításának 130. évfordulóját, ennek keretében mutatták be Preisz József munkáit.

Nagy öröm számára, hogy egy kisebb kiállítás lehetősége is felmerült a Zala menti napok keretében Zalalövőn, augusztus 12–13-án.

Egy kicsit elérzékenyülve végül megjegyezte: „Nincs annál jobb érzés, mint amikor az utcán a nyolcvanéves bácsik is visszaköszönnek, ha megállítanak, és örömmel mondják, Józsi vagy mester, jól működik az órám. Számomra ez mindennél többet jelent.”

Virágh Judit

TÓRAAVATÁSOK KORA

Visegrádi utca

A kicsi, de patinás stibülben szép számmal vettek részt a bensőséges ünnepségen. Megjelent *Deblinger Eduárd,* a Magyarországi Autonóm Ortodox Izraelita Hitközség elnöke, valamint *Zeév Páskesz*, a MAOIH főtitkára. A szent tekercset megjavították, mert betűinek hiánytalannak, jól olvashatóknak kell lenniük. A szófér *Farnadi-Jerusálmi Márk* volt, aki Pesten már többször járt, és akkor ott imádkozott és olvasta a tórát. Egy alkalommal hibát fedeztek fel. A szent tekercset megszégyeníteni nem szabad, ezért a fejezetet végigolvasták, majd másik tórát kivéve, folytatták a szertartást. Igen helyes, ha a zsinagógában legalább két tóra áll rendelkezésre (minél több, annál jobb), mert ilyen esetekben lehet folytatni az imádkozást. A szent nap után átnézték a tekercset, más hibát is találtak benne. A Mazsihisz pályázatán nyert pénzből a MAOIH gondoskodott a javításáról. Szokás a tóraavatáskor néhány betűt a templomban beírni. Erre a közösség tagjai közül szoktak néhány embert felkérni, akik a szófér segítségével, illetve irányításával dolgoznak. Most a Visegrádi-zsinagógában három betűt írtak be. A tekercset ezután visszahelyezték a frigyszekrénybe, a társai mellé.

Ráv *Dov Lévi* beszédében hangsúlyozta, hogy a tórát meg kell becsülni, méltó helyre, mondjuk e célra készült vagy alakított szekrénybe kell helyezni, társai közé. Az a helyes, ha minél több tekercs foglal ott helyet, a tóra akkor érzi jól magát. Kivenni csak olvasás esetén szabad.

Varró Sándor elnök meleg szavakkal üdvözölte az eseményt.

Az ünnepségen a MAOIH látta vendégül a megjelenteket.

Deutsch Gábor

Nagyünnepekre kisegítő / besegítő előimádkozót keres pesti körzet.

Csak ros hásánára és jom kippurra!

DÍJTALANUL FELKÉSZÍTJÜK!

Ha olvas héberül, jelentkezzen a szerkesztőségben:

ujelet@bzsh.t-online.hu

A szombattartó egyesület történetéből

„Ha nincs Tóra...” (2. rész)

A ’Somré Sábosz’ szombattartó egyesület sajtóvitái válaszreakciók a Horthy-korszak szombati hetivásáraira és a bérkifizetés napjának kérdésére, valamint a vasárnapi teljes munkaszünet problémájára. Az ortodox zsidó érdekvédelem egyfelől a törvényi, hatalmi realitások keretei között, másfelől a vallási intézményi infrastruktúra mentén kísérelte meg kezelni a társadalmi problémákat, miközben – a korszakot általános krízishelyzetként jellemezve – a megélhetési gondok misztikus olvasatait is nyújtotta.

Újítási javaslatok a Tóra szellemében

A Zsidó Újság 1927. március 18-án arról tudósított, hogy a ’Somré Sábosz’ szombattartó iparosokat és kereskedőket névjegyzékbe vevő almanachjának kérdőíveit kiküldték, s peszách előtt várják vissza. A fővárosi ortodoxia polgári igényeit tükröző kiadvány, a Sábosz Szombat-almanach az 5688. évre (1927/28) Budapesten jelent meg a Somré Sábosz Bizottság kiadásában, első évfolyamként. Magyarország szombattartó kereskedőinek, iparosainak és gyárosainak címjegyzékét hozta, a fővárosra és a vidéki településekre lebontva. Az almanach egyúttal a mozgalom fontosabb programadó írásait is közölte. Arculata a fővárosi ortodox középrétegek polgári igényeit tükrözte, ugyanakkor a 20-as évek végének vidéki ortodoxiájáról is hasznos adatokkal szolgál. Esetünkben a konkrét problémamegoldási modellek, javaslatok válnak fontossá. A cikkírók visszatérő stratégiája a Tóra szociális érzékenységének univerzalista keretek közé helyezése, a vallás törvényeinek és a szociálpolitikának az összehangolása. Spitzer Jakab a gyári munkások hétfői heti bérkifizetésének példáját zágrábi tapasztalatából idézte. A gyártelepen „vasárnap részeg embert alig látni, aminek oka az, hogy a munkabért nem szombaton, hanem hétfőn este fizetik ki. Az asszony már ott várja urát a gyár kapujában, átveszi a pénzt, ő vásárol be, s férjuram nem részegeskedheti el, mert másnap korán reggel már megint munkába kell állnia. Ez tehát a hétfői munkabér-kifizetés szociális, jó oldala. Miért ne lehetne ezt nálunk elérni?” A hét elején történő kifizetés annak lehetőségét lett volna hivatott elhárítani, hogy a zsidó boltosok a szombati bérkifizetésre hivatkozva tartsanak nyitva. Így a tórai parancsolat megtartását veszélyeztető tényezőt hárították volna el.

A szombattartás ügyét a helyi hitközségi érdekérvényesítő gyakorlatban emellett megkísérelték az általános felekezeti tendenciákkal párhuzamba állítani. Az ortodox zsidó vallási reneszánsz – a keresztény vallási megújhodás példáit figyelemmel kísérve – a szombati hetivásárok napjának megváltoztatása érdekében a katolikus felsőpapság közbenjárását is igénybe vette. A Szombat-almanach példaként a székesfehérvári és a zirci esetet hozta. Ez beleilleszkedett a zsidóságot sújtó társadalmi problémák kezeléséhez kötődő korabeli tekintélymintákba. Az antiszemitizmus elleni felszólalás egyik legitim módja szintén az uralkodók és a felsőpapság zsidóságról való pozitív megnyilatkozásainak felmutatása volt.

Premodern modellek, misztikus értelmezések

A ’Somré Sábosz’ a két világháború között megerősödött vallási reneszánsz gondolatába illeszkedett. A konkrét – többnyire olvasóktól érkező – javaslatok mellett a bűnbánatra, a közösségi vallási élet elmélyítésére ösztönözték az olvasókat a cikkek. A bűnbánat és a megtérés gondolata a hithű életvitel megerősítését szorgalmazta. A veszteség–büntetés–bűnbánat vallási modellje tekinthető annak a burkolt értékmegerősítésnek, amely a vallásosság ortodox modelljének gyakorlati elmélyítését mind helyi, mind országos szinten szorgalmazta. Mindez a zsidóság romló társadalmi és gazdasági helyzetében az ortodox visszavonulás programjába ágyazódott. A Szombat-almanach is gyakran utalt a talmudi hagyományra: „»Aki a sabbosznak előlegez, a sabbosz megfizet.« [...] (Sabbosz 119)” A szerencsi ’Machziké Hadosz’ intésében pedig a társadalmi problémákra vallási válaszokat adott, és kezelésüket is vallási keretek között képzelte el. Így válhatott értelmezésükben a szombattartás a zsidóság két világháború közötti helyzetében a változtatás hatékony közösségi eszközévé. A hitbuzgalom – a megélt, megcselekedett hit egyik formájaként – konkrét értelmezési és cselekvési modelleket kínált fel a válságos időszakok ortodox és cházid zsidóinak Magyarországon.

Glässer Norbert
(MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport 03 217)

Benjámin Netanjahu, Izrael állam miniszterelnöke Jeruzsálemben találkozott a Zsidó Világkongresszus küldöttségével. Ronald S. Lauder, a szervezet elnöke, a szervezet vezetősége és Heisler András, a Mazsihisz elnöke megbeszélték a zsidóság és Izrael Állam előtt álló kihívásokat.

VALLÁSI ROVAT

Tisá BeÁv – Megelevenedik a múlt

„Tűz égett a bensőmben, amikor a szívemben meggyújtottam, amikor Egyiptomból kijöttem / Gyászdalokkal ébresztettem magam, hogy majd emlékezzek, amikor Jeruzsálemből kijöttem.” Áv hónap 9-e (tisá beáv) a Szentély pusztulásának évfordulója, a zsidó naptár legsötétebb napja. Minden zsidó szomorúság ebben a napban összegződik. A fenti idézet az egyik legismertebb gyászdal kezdete, amit ezen a napon hagyományosan elmondunk, aminek mindig e minta szerint váltakoznak sorai: „amikor Egyiptomból kijöttem” illetve „amikor Jeruzsálemből kijöttem”. Az előbbi sorok mindig az örömöt, a szabadságot, az új kezdet reményét szimbolizálják, míg az utóbbiak a pusztulást és elkeseredettséget jelenítik meg. Kivéve a legutolsó sort, ami tipikus „happy end”: „Öröm és boldogság, elszáll a fájdalom és a sóhaj, amikor visszatérek Jeruzsálembe.”

Talán a legjellemzőbb vonása ennek a dalnak, hogy szerzője úgy beszél, mintha ő maga élte volna át mind az Egyiptomból történő kivonulást, mind Jeruzsálem pusztulását, ami között több mint ezer év telt el. Ez nyilvánvalóan lehetetlenség a gyakorlatban, mégis felvet egy alapvető fontosságú kérdést: érezhetjük-e azt Áv hónap 9-én, hogy az én Szentélyem rombolódott le? Képesek vagyunk-e azonosulni bölcseinknek azon híres mondásával, hogy „minden nemzedék, amiben a Szentély nem épült fel, olyannak számít, mintha akkor rombolódott volna le” (*Talmud Jerusálmi, Jomá 1:1*)? Meglepően hasonló mondást találunk az egyiptomi kivonulással kapcsolatban a peszáchkor felolvasott Haggada szövegében: „Minden nemzedékben köteles az ember úgy tekinteni, mintha ő maga jött volna ki Egyiptomból” (*Peszáchim 116b*).

Annál is inkább érdekes ez a kérdés, mert noha a zsidó évkör ezen két napján különlegesen nosztalgikus érzéseknek kellene magukkal ragadnia minket, de a vallásos embernek minden hétköznapjában jelen van ez az érzés: „azért, hogy emlékezz meg az Egyiptomból való kijöveteled napjáról életed minden napján” (*Mózes 5., 16:3*). Ez a mondat a tórai forrása annak a parancsnak, hogy minden reggel és este (hivatalosan a Smá Jiszráél mondása közben) megemlékezzünk a kivonulásról. Amit megnehezíthet az a tény, hogy mi személyesen nem voltunk ott. Tanítónk, Mózes pedig híres búcsúbeszédében tette egyértelművé, hogy a Szináj hegynél, a Tóra adásánál mindenki ott volt, így erre mindenkinek emlékeznie kell – beleéértve azokat, akik még nem születtek meg, sőt, még azokat is, akik csak sok száz évvel később fognak a zsidó vallásba betérni (!).

Mi az az eszköz, amivel számunkra sok évszázaddal később is megelevenednek egy régen letűnt kor élményei? A szöveg, illetve a beszélgetés. Peszáchkor a Haggada szövege teszi élővé az eseményeket: „ki minél többet beszél a kivonulásról, íme, az dicséretes”. Ebben a részben a rabbik egymásra licitálnak, hogy ki beszél többet a Kivonulásról, pedig valószínűleg már mindnyájan eléggé alaposan ismerik a történetet. Áv hónap 9-én számos gyászdalt (kind) mondunk el, de ezek közül központi helyen vannak Jeremiás próféta siralmai, aki első kézből élte át a pusztulást és adja át az élményeit. A Tóra azt mondja: „vedibártá bám”, vagyis „ezekről [a Tóra szavairól, témáiról] beszélj” (*Mózes 5., 6:7*). Bölcseink azt mondják, hogy a Tóra megadja a zsidó ember számára az összes fontos beszédtémát, vagyis másról beszélni már nem is nagyon érdemes.

Ebben különbözik a Tóra az „elméleti tudományoktól”. Amikor a Talmud a Szentélyben bemutatott áldozatok törvényeit részletezi, akkor nem arról van szó, hogy történészként, régészként tanulmányozzuk az ókori zsidók szokásait. Nekünk ez nem elmélet. Ugyanakkor nem is gyakorlat, hiszen végső soron nem tudjuk bemutatni az áldozatokat már lassan több mint kétezer éve. Mindezzel együtt mégsem elvont, „tudományos” kérdésnek tekintjük. Ennek a részleteiről beszélgetünk, ezen gondolkodunk több száz éve folyamatosan – „ez az életünk és napjaink hossza” (*Mózes 5., 32:47*).

Ugyanígy van ez a történelmi alapélményeinkkel is. A Kivonulásnál, a Nádas-tenger kettéválásánál, a Szináj hegynél a Tóra adásánál nem voltunk ott testben, és nincsenek emlékeink első kézből, ahogyan a Szentély pusztulásáról sem. De azáltal, hogy a történeteket tanulmányozzuk, foglalkoztatjuk az agyunkat ezekkel a kérdésekkel, majd beszélgetünk ezekről a témákról, azáltal a történelmi emlékezet valóságossá válik számunkra. A kabbalisták azt tanítják, hogy a létezésnek szintjei vannak: gondolat, beszéd, érzelem és cselekedet. A Tóra tanulmányozása lehetővé teszi számunkra, hogy történelmi emlékeink felemelkedhessenek a puszta gondolatból a beszéd, az érzelem „szférájába”. Testben átélni ugyan nem tudjuk ezeket az élményeket, lelki megtapasztalásban viszont eljuthatunk a legmagasabb szintre.

Szántó-Várnagy Binjomin Zeév
binjomin.hu

Botlatókő-program

A Magyar Zsidó Kulturális Egyesület a hivatalosan lezárult Holokauszt Emlékévhez kapcsolódva, a Miniszterelnökség felkérésére és támogatásával, folytatja az ún. botlatókövek elhelyezését az elhurcolt és elpusztított zsidó és roma áldozatok emlékére Budapesten és vidéken.

A művész előre egyeztetett menetrend szerint, személyesen helyezi el a köveket Budapesten 2015. július 20–21-én. Szeretnénk, ha a leszármazottak, hozzátartozók, ismerősök, a közelben lakók jelen lehetnének a kövek elhelyezésénél.

Kirschner Péter
elnök

Takáts Annamária
programfelelős

2015. JÚLIUS 20.

9:00	II. LÖVŐHÁZ U. 32.	Özv. Artner Móricné (1883–1944)
9:40	I. VÁRFOK U. 14.	Forbáth Ármin András (1903–1945)
10:15	XI. KELENHEGYI ÚT 12.	Áldor János László (1895–1945)
11:00	III. SZŐLŐ U. 12.	Hölzl József (1875–1944)
11:20	III. PACSIRTAMEZŐ U. 32.	Schiller Erzsébet (1898–1944)
12:00	IV. TÉL U. 52.	Dráfi József (1928–1944)

Ebédszünet

14:00	XIII. VICTOR HUGO U. 29.	Berán János (1894–1944)
14:20	XIII. CSANÁDY UTCA 18.	Engel Miklós (1901–1945)
14:40	XIII. BALZAC U. 3/A	Ács (Weisz) Ferenc (1900–1945) Ács Ferencné (1902–1944)
15:00	XIII. BALZAC U. 20.	Serény Farkas (1884–1945)
15:20	XIII. BALZAC U. 44/B	Gárdos László Károly (1905–1945)
15:40	XIII. HEGEDŰS GYULA U. 8.	Oser Nándor (1901–1945) Oser Nándorné (1908–1944)
16:00	XIII. KATONA JÓZSEF U. 21.	Blau Vera (1938–1944)
16:20	XIII. HOLLÁN ERNŐ U. 7/B	Farkas József (1893–1944) Farkas Józsefné (1896–1944)
16:40	XIII. RAOUL WALLENBERG U. 9.	Ladányi Ármin (1876–1944) Ladányi Árminné (1881–1944)
17:00	XIII. HOLLÁN ERNŐ U. 20.	Neumann Andor (1906–1945)
17:20	XIII. POZSONYI ÚT 24.	Szántó Endre (1913–1943)
17:40	XIII. POZSONYI ÚT 12.	Nádas Frigyes (1905–1945)

2015. JÚLIUS 21.

9:00	IX. RÁDAY U. 8.	Kohner Ida (1895–1945)
9:30	V. REÁLTANODA U. 19.	Aczél Bertalan (1877–1944)
10:00	VII. HUSZÁR U. 6.	Grünbaum Gábor (1898–1944) Stern Spronz Aranka (1902–1944) Stern Spronz Rózsa (1904–)
10:30	VII. RÁKÓCZI ÚT 56.	Haasz Jenőné (1907–1945) Haasz Ágnes (1933–1945)
10:50	VII. ERZSÉBET KÖRÚT 9-11.	Stadler Tivadar (1891–?)
11:10	VII. NAGY DIÓFA U. 25.	Szabó József (1882–1944)
11:30	VII. KIRÁLY U. 51.	Kis Pál (1890–1945) Kis Pálné (1896–1944)
12:00	VI. KIRÁLY U. 34.	Molnár Józsefné (1906–1946) Molnár József (1905–1945)

Ebédszünet

14:00	VI. ZICHY JENŐ U. 35.	Kirschner Miklós (1906–1944)
14:40	V. ALKOTMÁNY U. 21.	Rónai (Rosenberger) Mihály (1879–1945) Rónai Mihályné (1886–1945)
15:10	V. OKTÓBER 6.U. 11.	Adler Ignác (1896–1944)
15:30	V. OKTÓBER 6. U. 13.	Sándor Gyula (1890–1945) Sándor Gyuláné (1896–1945)
16:00	V. AKADÉMIA U. 7.	Fillenz Károly (1886–1944) Fillenz Károlyné (1896–1944)
16:30	V. FALK MIKSA U. 24–26.	Heller Pál (1888–1944)

A béke és a tudomány világhírű hajléka

Kunos Péter méltatta az ORZSE teljesítményét a tanévzáró ünnepélyen

Doktori, rabbihelyettesi, zsidó kultúrtörténészi, judaisztikai, zsidó közösségszervezői diplomákat adtak át az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetemen az idei tanévzáró alkalmával. Az ORZSE doktori iskolájának ismét sikeres akkreditációját szintén bejelentette Schöner Alfréd, az egyetem rektora.

Egyetemes emberi értékeket közvetít és a magyar zsidóság épülését szolgálja az oktatás, a kutatás, a publikálás, amely az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem falai közt zajlik – hangsúlyozta ünnepélyes évzáró beszédében *Schöner Alfréd* rektor. Az intézmény különleges hangulatának, családias légkörének köszönhetően ma is elmondható, amivel annak idején, 1877. október 4-én a rabbiképző megnyitotta kapuit: e kis, de annál jelentősebb egyetem a béke hajléka. Márpedig a békesség, az istenfélelem és a tudás összetartozik – mondta Schöner Alfréd. Ahogy a régi legendában áll, minél többször emeli az ember az égre a szemeit, annál többet látja a csillagokat. E jelképet a mindennapokra alkalmazva, a rektor hozzátette: a zsidó tudományos és társadalmi életben remélhetőleg csillagokként tündökölnek majd azok, akik a tanintézményben szerezték meg képesítésüket.

Elsőként *Kiss Erika* vette át summa cum laude minősítésű doktori diplomáját. Disszertációját „Erdély zsidó közösségei a temetők tükrében a kezdetektől napjainkig” címmel írta. Kiss Erika Budapesten osztályvezető főorvos, első szakmája után posztgraduálisan elvégezte a fizika szakot, megszerezte a teológus lelkész képesítést, diplomázott művészettörténetből, majd jelentkezett a zsidó vallástudományi doktori iskolába. A stúdium témáiban sok egyéb publikációja mellett három önálló könyve is megjelent.

Schöner Alfréd két rabbihelyettesi diplomát adott át, az egyiket *Davidovics Lászlónak,* a másikat *Kellermann Itzhaknak.* Ketten kaptak zsidó kultúrtörténészi, hárman judaisztikai, nyolcan zsidó közösségszervezői oklevelet.

Amint lapunkban arról már korábban beszámoltunk és a tanévzárón is elhangzott, az elmúlt polgári tanév nagy sikere volt, hogy a Magyar Akkreditációs Bizottság (MAB) ismét akkreditálta az ORZSE doktori iskoláját. A MAB az egész intézményt ugyancsak megvizsgálta, az eredmény az év végére várható – közölte az egybegyűltekkel Schöner Alfréd. *Páll Edit* frissen diplomázott kultúrtörténész magyarul, Davidovics László rabbihelyettes héberül mondott köszönetet az oktatóknak munkájukért.

Méltán világhírű tudományos központnak nevezte köszöntő beszédében az ORZSE-t *Kunos Péter.* A Mazsihisz–BZSH ügyvezető igazgatója tolmácsolta az általa képviselt szervezetek üdvözletét és a külföldön tartózkodó *Heisler András* Mazsihisz-elnök személyes jókívánságait. Kunos elismeréssel említette azokat a rabbikat és kántorokat, akik e falak között szerezték meg diplomájukat, és akik a világ számtalan országában öregbítik a magyar zsidó tudományos oktatás, valamint azon keresztül egész Magyarország hírnevét. Fejet hajtott Scheiber Sándor és a nemrégiben elhunyt Schweitzer József emléke előtt, és tisztelettel adózott Schöner Alfrédnak, akit az elődök munkája méltó folytatójának nevezett.

A rabbi- és kántorképzés mellett az ügyvezető igazgató kiemelten fontosnak tartja a zsidó kultúratörténet, a judaisztika, a zsidó közösségszervezés, a felekezeti szociális munka oktatását, és szerinte is nagy büszkeségre ad okot a habilitált vallástudományi doktoriskola. Hangsúlyozta, hogy a világra nyitott egyetemen akkreditált nyelvvizsgaközpont működik, melynek bizonyítványa a modern és bibliai héber nyelvből egyaránt elfogadott az egész világon.

Kunos elismeréssel szólt a fejlődésről, amelyet jól mutat, hogy a most záruló, 2014/15-ös tanévre a rabbiképző az utóbbi öt év legnagyobb létszámú hallgatói jelentkezésével bírt. Hozzátette: az intézmény által oktatott „digitális nemzedék” jól vizsgázott. Ennek bizonyítéka az egyik hallgató, *Illyés Bence* sikere, aki nemrégiben az Országos Tudományos Diákkonferencia Humán Tudományi Szekciójának versenyén 49 indulóból az első helyen végzett.

Magas fokú énekművészet koronázta meg az eseményt: *Budai Miklós* kántorjelölt Ácher Mizrachi tunéziai pajtán Nágilá Hállelujá című megzenésített versét adta elő saját gitárkísérettel. A Budai vezette, közösen elénekelt Osze Sálom-ima után *Kerekes Béla* főkántor elmondta a végzett hallgatókra a kohanita áldást, amelyet Schöner Alfréd tolmácsolt magyarul: „Az Örökkévaló áldjon és őrizzen meg titeket, sugározza rátok mennyei orcáját, adjon nektek békességet.”

R. V.

Olvasói levél

Fekete György „naplózó” tévedése

(Új Élet, június 15.)

Márai Sándor művész, aki írt regényeket, verseket, drámát és sok mást, pl. publicisztikát is. Márai művész és nem publicista, ahogy Fekete György írásának amúgy is problematikus címében nevezi. Márai Naplójában sok mindenről és mindenkiről ír. Sokakról jót, sokakról nagyon rosszat. Ír rosszat a zsidókról és a keresztényekről, a parasztokról, a polgárokról, a kommunistákról és a tőkésekről is. Márait egész életműve emeli a legnagyobb művészek közé. Magatartásával, tetteivel bizonyította, hogy nemet mondott a náci ideológia elméletére és gyakorlatára. Sok rendkívüli képességű muzsikus, színész, író, festő éppen szellemi, lelki korlátja következtében – ami a kirekesztésben nyilvánult meg – fosztotta meg önmagát a művésszé válástól. Mert a művész területe a határtalan.

Amikor Fekete György a „tisztességes antiszemitizmus” publicistájává degradálja az írót, ahelyett hogy vitatkozna tévedéseivel, beszűkíti egy olyan térbe, ahol a maga által konstruált „fából vaskarika” szó-fegyverrel lövöldözhet. Mondandóját pszichológiai terminológiával igyekszik hitelesíteni, de itt is alaposan téved. A projektív identifikáció azt jelenti ugyanis, hogy a projektáló (szorongásából vagy félelméből kivetítő, tehát védelmet kérő-váró) ember segélykérő akciójával azonosul (identifikálódik) egy másik ember. Tehát van projektív identifikáció, de nincs „sajátos projektív identifikáció”. Amiképp nincs „tisztességes antiszemitizmus” sem. Ezeket Fekete György gyártja sajnálatosan, és töprengései közben még vállon is veregeti magát, amikor benne „felötlött a szomorú bölcsesség”. Sem Márai, sem más humanizmusát nem csaphatja be az, ha nem akar részt venni a tömeggé válásban, amit Fekete György arisztokratizmusnak nevez. Végül: nem kell „megbecsülni a tisztességes antiszemitizmust”, és nem kell elhinni azt a hamis állítást, hogy „ott tartunk, ahol voltunk”. Most itt tartunk, és ezért is fontos odafigyelnünk a szavak tisztaságára.

Kósa György
zeneterapeuta

SCHÖNER ALFRÉD

Tisá beáv a Siratófalnál

„Itt találkozik a múlt, a jelen és a jövendő”

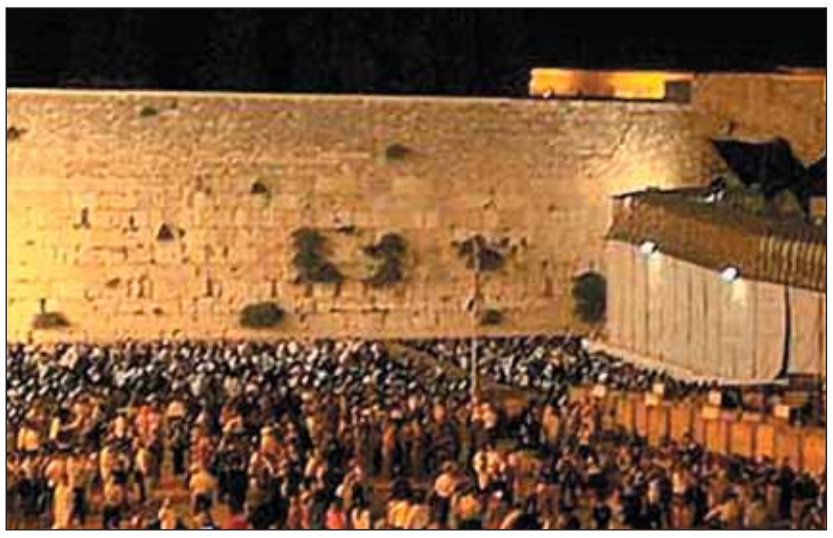

Már Tisá beávot megelőző napon érződik a készülődés. Az izraeli élet minden területén fokozatosan gyengül a lüktetés, az állami intézményekben legkésőbb hat-hét óra körül abbahagyják a munkát, az üzletek is lassan bezárnak, elnéptelenednek az autópályák, szinte megáll az élet.

Mindenki Tisá beávra – mifelénk „Tisebaf’-nak mondták egykor – készül. A modern kori Izrael nemzeti gyásznapja ez, amikor minden zsidó arra emlékezik, lett légyen vallásos vagy világi, hogy majd kétezer évvel ezelőtt elpusztult Jeruzsálem, ugyanakkor az is igaz, hogy az első Szentély pusztulása is áv hó 9-re esett.

A böjt légköre áthatja a trópusi hőséget, a levegőben feszültség érzékelhető, a lelkekben szorongás lappang, a televízió és a rádió emlékbeszédek sokaságával hívja fel a figyelmet a történelmi traumára.

Ahogy hétfő este, a szinte néptelen autópályán megyünk fel Jeruzsálembe, elénk villan a közeljövőben felépítendő, az egész várost átszelő, a házak fölött büszkén végighömpölygő magasvasút víziója. Még néhány év, és a fővárosban nemcsak felszíni tömegközlekedés lesz, hanem a világon már több helyen található, a 21. század csúcstechnikájával készült magasvasút köti össze a különböző városrészeket.

Közeledve a város szívéhez, mintegy varázsütésre minden megváltozik. A korábban még ürességtől kongó utcák felbolydult méhkashoz hasonlítanak. Autó autó hátán, mindenki a Kotel, a Siratófal felé igyekszik. Az odavezető utcákat azonban biztonsági okok miatt mindenütt lezárták. Így gyalogosan indulunk az Óváros felé. A legrövidebb utat választva, az arab piacot, a sukot szeljük át. Elhaladunk a nappal oly pezsgő életet sugárzó, mostanra már bezárt üzletek között. Egy-egy helyen mégis kivilágított boltok ingerlik a Falhoz zarándokoló gyászoló emlékezőket. Innen-onnan még harsogó arab népzene hallatszik. A fegyelmezett, egy irányba haladó tömeget izraeli katonák és rendőrök irányítják.

Félszavakból értjük egymást...

A biztonsági kapun áthaladva elénk tárul a helyszín, amely magához öleli az izraelieket és a világ különböző országaiból erre az alkalomra ideérkező tradíciótisztelő zsidókat.

Drámai, döbbenetes látvány, amint a több ezer ember a földön ülve különböző tájszólásban recitálja ugyanazt a szöveget:

Échá jásvá bádád hair rábáti ám hájtá keálmáná...

„Hogyan maradt magánosan a város, a népben bővelkedő, olyan lett, mint az özvegy. Aki nagy volt a nemzetek között, úrnő az országok között, robotolóvá lett.” (Jeremiás siralmai, 1.1)

Emitt egy Marokkóból származó többszázas tömeg mormolja imáját, amott amerikai chászid zarándokok könnyezve imádkoznak. Távolabb egyenruhás katonák fegyelmezetten mondják az Échá döbbenetes szavait, éjfekete etióp zsidók fehér imalepelbe burkolózva hajlonganak. Jemeni és perzsa zsidók eltérő dallammal, de ugyanolyan intenzitással tolmácsolják imájukat az Egek Urához.

Szinte beleremeg a Fal...

A Fal, amely beszédesen hallgat...

A Fal, mely magába zárja az imádkozók fohászait. Az egész világ fájdalma beégett köveibe...

Üzenőcédulák, kvitlik ezrei töltik ki a réseket, s tartják fogva azokat mindaddig, míg egy Tisá beávi könnyed szellő a magasba nem röpíti őket.

Egyedi és megismételhetetlen az áhítat. A szavak gyengék ahhoz, hogy érzékeltessék az emberi lélek kavalkádját. Gyász és fájdalom, emlékezés és könnyek...

E „kegyelmi” állapotból azonban az erőszakos, illúzióromboló „koldusok” áradata ránt ki. A „cedoke” szent fogalmát megsértve, a legmeghittebb pillanatokat is profanizálják.

Viselkedésük bántó, arrogáns, s ellenszenvet vált ki...!

A zsidó világ legszentebb helyére mosolygós arcú fiatalok is érkeznek, megérintik a Siratófalat, helyet szorítanak maguknak a zsúfolásig teli téren, hogy a földön ülve hallgassák rabbijuk tanítását:

– Nézzetek a Kotelre, s nézzetek a szemben lévő izraeli zászlóra, nézzétek a teret körülölelő jesivák sokaságát!

Itt találkozik a múlt, a jelen és a jövendő!

(Forrás: BZSH.hu)

Musical arról, hogy ők befogadtak...

A második világháborút Sanghajban átvészelő zsidók életét felidéző musicalt mutatnak be Kínában a háború befejezésének 70. évfordulója alkalmából – számoltak be a darab producerei a sajtó képviselőinek.

A kínai és izraeli szereplőket felvonultató mű egy zsidó férfi és egy sanghaji nő közötti szerelmi történetet dolgoz fel, miközben bemutatja azt a baráti viszonyt, amely a háború idején a betelepült zsidók és a sanghaji polgárok kapcsolatát jellemezte.

Sanghaj, a kelet-kínai kikötőváros 1933 és 1941 között körülbelül 20 ezer európai zsidónak nyújtott menedéket. A város japán megszállása idején, 1943-ban, a város északi kerületében különítették el őket.

A vészkorszakot túlélő zsidó közösségnek ma egy múzeum állít emléket, amelynek része az egykori zsinagóga is. Állandó kiállításán korabeli fotók, tárgyak, iratok, visszaemlékezések és dokumentumfilmek segítségével mutatják be, hogyan éltek a zsidók Kínában, egy számukra furcsa és idegen világban.

A musical ötlete két evvel ezelőtt vetődött fel. Azóta a darabban fellépő művészek Nagy-Britanniában és Izraelben is jártak, történelmi dokumentumokat kutattak és szakértőkkel konzultáltak annak érdekében, hogy az általuk megeleveníteni szándékozott történet részleteiben is minél hitelesebb legyen – mondta el *Hszü Csün* rendező a *Hszinhua* hírügynökségnek.

A háború és a szerelem témáinak feldolgozásával egyidejűleg a musical jól ötvözi a keleti és a nyugati kultúrát – állapította meg a Sanghaji Színházakadémia volt vezetője, *Zsung Kuang-zsun.*

Mint fogalmazott, a szeptember 3-án Sanghajban bemutatandó darab üzenete egyszerre mutatja be az emberiség békességre törekvését, valamint a szeretetet és a gondoskodást, amelyek átlépik a nemzeti és kulturális határokat.

MTI

Ausztriából menekülő zsidók a sanghaji kikötőben (1938)

Emlékezés a Fánál

Már a kora délelőtti órában is pokoli forróság fogadta az emlékezőket, hozzátartozóikat a magyar zsidó mártírok emlékművénél a Raoul Wallenberg Emlékparkban.

Bandi László az Emánuel Alapítvány nevében üdvözölte és köszöntötte a megjelenteket, a túlélőket, Izrael Állam magyarországi nagykövetét, *Zoltai Gusztávot,* az alapítvány főtitkárát, a Mazsihisz és a BZSH részéről megjelenteket. Elsőként *Ilan Mor* izraeli nagykövet mondott beszédet, melyet *Breuer Péter* újságíró fordításában hallhattak a résztvevők.

Ilan Mor

Azért vagyunk itt, hogy emlékezzünk arra a hatszázezer zsidóra, akit a nácik és a velük együttműködők meggyilkoltak. Csupán azért, mert zsidók voltak.

Azért vagyunk itt, hogy emlékezzünk és emlékeztessünk. Arra is, hogy nem a haláltáborokkal kezdődött, hanem már akkor, amikor a parlamentben megszavazták a numerus clausust, akkor, amikor üldözni kezdték őket.

Ami követte, nem csak úgy, „magától jött” – fejtette ki Ilan Mor –, hanem a németek által szisztematikusan megtervezetten. A világ még nem látott ilyen iparszerű gyilkolást.

Majd így folytatta: Emlékezzünk azokra a magyar zsidókra, akik mindent megtettek, hogy szerves részei legyenek a társadalomnak, de az ország lakossága, a magyar társadalom cserbenhagyta őket.

A szónok hangsúlyozta: Európában borzalmas szelek fújnak, antiszemitizmust, rasszizmust és kisebbséggyűlöletet hoznak. Nincs logikai magyarázat arra, miért is van ez a gyűlölet.

Amos Oz ma is élő izraeli író véleménye szerint annak idején úgy akarták elüldözni a zsidókat, hogy azt mondták, menjenek Palesztinába. Ma – mutatott rá a nagykövet – az antiszemiták azt üvöltik, a zsidók menjenek el Palesztinából. Nem akarnak minket ott, nem akarnak bennünket itt, nem akarnak egyáltalán.

A zsidó közösségeknek itt, Európában, Amerikában, Izraelben és szerte a világon hadat kell üzenniük: lehet, hogy nem akarnak minket, de mi maradunk! Ez a válaszunk! Ezért vagyunk itt!

Ilan Mor kiemelte: Ezekre a megemlékezésekre azért is szükség van, hogy a következő nemzedékek megtudják, mi történt akkor. A múltat megváltoztatni nem tudjuk, de óvatosnak kell lennünk, hogy a jövőt biztosítani tudjuk. Mi emlékezünk minden nap, minden percben. Az a megnevezés nem elfogadható, hogy „akik nem jöttek vissza”. Minden meggyilkoltnak arca, neve volt, közülünk valók voltak! Lassan már nem lesznek olyan túlélők, akik átélték a borzalmakat, éppen ezért gondoskodnunk kell arról, hogy a fiatalabbak is emlékezzenek, és emlékeztessenek olyanokat, akik nem tudják, hogy akkor és ott mi történt.

A nagykövet szólt arról is, hogy az Emlékezés Fája Tony Curtis alapítványának segítségével készülhetett el, majd köszönetet mondott a megemlékezésen részt vevőknek, valamint Zoltai Gusztávnak, aki a kezdetektől lehetővé tette ezt a kegyeleti aktust.

Nógrádi Gergely kántor a Siviszi gyászimát énekelte, majd *Verő Tamás* rabbi lépett az emelvényre.

Verő Tamás rabbi

Sok évig jöttünk ide a központi megemlékezésre együtt a nagymamámmal, aki ugyan nem Budapesten élte túl a rettenetet, hanem Nyíregyházán – ahol szerencséjére és szerencsénkre élt egy bátor asszony, aki vállalta a halálos veszedelmet és hónapokig bújtatta őt –, de Nagyi azt mondta nekem: itt kell legyünk a Fánál, itt a helyünk. Nem értettem. Egyedül is lehet emlékezni a holokausztra. De ez mégis más, közösen, együtt.

Verő Tamás rabbi

Ő nincs már az élők sorában, és sokan mások is hiányoznak az ő korosztályából. A jól ismert arcok egyre csak fogyatkoznak. Pillantsunk körbe, nézzetek egymásra.

Most a Fára pillantva nevek tűnnek elő. Nevek, álmok, vágyak és tervek. De ezek a falevelek csak külső hatásra mozdulnak meg. Kis szellőre, egy-egy turista érintésére mozdulnak, hangot adnak. A szél összekoccantja a tizennyolcezer levelet. Sikoltanak, szólnak hozzánk. Halljuk őket? Halljuk a saját szeretteink suttogását, családtagjaink, rokonaink elgyötört jajszavát? Utódaink! Mondjátok el gyermekeiteknek: ez az emlékmű a magyar zsidóság örök gyászának gránitból és acélból formált szimbóluma, hogy emlékezzenek a halálmenetekbe hajszolt, munkaszolgálatra és koncentrációs táborokba hurcolt elődeikre, akiket gyilkosok pusztítottak el csak azért, mert Izrael népéből valók voltak.

A rabbi beszélt arról, hogy a legszigorúbb gyászban, a sivében, a gyászhétben letakarjuk a tükröket, és gyertyát gyújtunk. A gyászhét megtízszerezve 70. Mi most itt a 71 éves jahrzeitünket is tartjuk.

Magyar embereket magyar emberek öltek meg, vagy „csak” fosztottak ki, raboltak ki, és kísérték a határig a halálba vezető útjukon.

35 ezer névnek van helye a leveleken. A magyar zsidóság 600 000 főt veszített.

Akik itt vannak, nagyon sokan sorolhatnák a családjukból legyilkoltak neveit. Ha mindegyik megölt testvérünkért 1 percet hallgatnánk, 138 hónap telne el csöndben, 11,5 év. Ennek a 11 és fél évnek majd hétszerese múlt el. 71 év után is feldolgozhatatlan a fájdalmunk. De most a hallgatás idejét átveszi a visszaemlékezés, a szembesülés ideje.

A beszéd elhangzását követően a hatszázezer áldozat emlékére a jelképes hat gyertyát túlélők, mint *Sommer Katalin, Gutfreund Zoltánné, Lebovits Imre, Gárdonyi Lajos, Kovács Bertalanné,* valamint a magyarországi zsidó ifjúság nevében *Bandi Ágnes* gyújtották meg.

A megemlékezés utolsó aktusa Nógrádi Gergely Kél málé ráchámim gyászimája, majd Verő Tamás rabbi felkérésére a közös kádis elmondása volt.

g. j.

IZRAELI SZÍNES

Izrael, a kisoroszlán

Mint köztudott, Izrael egyik jelképe Júda oroszlánja. Ha a valamikor gyors fejlődésnek indult ázsiai országokat – Japán, Korea – ázsiai kistigrisnek nevezhették, bízvást kaphatja Izrael a kisoroszlán jelzőt. Már csak azért is, mert nemrégiben ünnepeltük az ország 67. születésnapját, ami igencsak csecsemőkornak számít egy állam életében.

Úgy gondoltam, néhány statisztikai adat segítségével megkísérlem érzékeltetni e csecsemő fejlődését az utóbbi harminc (1984–2014) évben.

A lakosság létszáma 1984-ben 4,1 millió volt, ami 2014-re megduplázódott, és elérte a 8,2 milliót. Úgy a külföldi, mint a hazai sajtó egy részében – többször, mint indokolt lenne – találkozhat az olvasó azzal a megállapítással, hogy a növekedés a sokgyermekes ultraortodox családoknak köszönhető. Ez azonban alapvető tévedés. Az említett időszakban az ultraortodoxok száma csak 37%-kal emelkedett.

Ugyanezen időszak alatt az ezer főre jutó személygépkocsik száma 157-ről 364-re nőtt.

A ma 307 milliárd dolláros nemzeti össztermék harminc évvel ezelőtt csupán 30 milliárd dollárt tett ki. A növekedés több mint 900%. Az egy főre jutó nemzeti össztermék 1984-ben 7 ezer dollár volt, 2014-re 36 ezer dollárra emelkedett, ami több mint 400%-os növekedést jelent.

1984-ben az ország valutatartaléka 3 milliárd dollár volt, ez a vizsgált időszak végére 90 milliárd dollárra ugrott, ami a gazdasági stabilitás egyik oka.

A tárgyalt időszakban az államadósság a nemzeti össztermék 280%-áról 66%-ra csökkent.

Csökkentek – 20%-ról 5%-ra – a védelmi kiadások mellett az adóterhek – 45%-ról 32%-ra – is. Bár ez utóbbi még így is az egyik legmagasabb a világon.

Az amerikai támogatás a nemzeti össztermék 10%-át tette ki 1984-ben, ma ez mindössze 1%. (Itt érdemes megjegyezni, hogy amíg az amerikai támogatás egykor a gazdasági és katonai támogatást egyaránt magában foglalta, mára ez kizárólag katonai támogatást jelent.)

1984-ben a kivitel 10 milliárd dolláros volt, ez harminc év alatt 96 milliárdra változott, ami 860%-os növekedést jelent.

A vizsgált időszak első évében a high-tech ipar termelése 1 milliárd dollár, 2014-ben 37 milliárd volt, ami 3700%-os növekedést jelent.

Az államháztartás hiánya a GDP 17%-át tette ki, ma ez mindössze 3%, ami 82%-os csökkenést jelent.

Míg 1984-ben a foglalkoztatottak 75%-a, addig 2014-ben csak 43%-a dolgozott az állami szektorban. A nők foglalkoztatási aránya ’84-ben 34% volt, 2014-re 54%-ra emelkedett. (A munkanélküliség jelenlegi mértéke 4,1%.)

A pénzpiac 85%-os állami ellenőrzése tárgyi időszakban 27%-ra csökkent. Az éves bankkamat 77%-ról 5%-ra, az infláció mértéke pedig 450%-ról 1%-ra csökkent. Ezzel szemben a kutatás-fejlesztésre fordított kiadások harminc év alatt 220%-kal emelkedtek.

1984-ben Izrael nem rendelkezett saját energiaforrással, ma a felhasznált energia 38%-a saját forrásból származik. A tervek szerint két év múlva elérjük a 100%-ot. Amíg ’84-ben nem rendelkeztünk tengervízlepárlóval, addig 2014-ben a vízszükséglet 40%-a lepárlásból származott.

Az elmúlt öt évben a gazdaság fejlődése 21%-os volt, amivel a második helyen állunk a 34 OECD-tagállam között.

A brit Economist kutatásából arra nézve, hogy 2030-ban az egészséget, az általános fejlődést és a személyes biztonságot tekintve hova lesz érdemes megszületni, az derül ki, hogy Izraelt a 20. helyre sorolták (Nagy-Britannia, Franciaország, Olaszország és Japán előtt).

Amikor a jövőben várható gazdasági növekedést vizsgálják, az egyik legfontosabb elem a 20–34 év közöttiek aránya az összlakosságon belül. Ez a korosztály ugyanis az, amelyik a legkeményebben dolgozik, és a legtöbbet fogyaszt. (Tanulmányok, pályakezdés, családalapítás.) Az OECD-tagállamok között Izraelben a legmagasabb ennek a korosztálynak az aránya, és ez a jövőben – köszönhetően a magas születési aránynak – csak növekedni fog.

Az OECD-tagországok között Izraelben a második legalacsonyabb a halálozási arány.

A Wall Street Journal szerint képzettség tekintetében Izrael a második helyen áll Kanada mögött és Japán előtt. Míg 1984-ben az országnak 64 ezer egyetemi hallgatója volt, ma 306 ezer.

148 vizsgált gazdaság között Izrael az első helyen áll a megújulási készség és második helyen az új kezdeményezések terén.

Az Egyesült Nemzetek Szervezete szerint, amely az emberi erőforrás fejlesztését (HD) vizsgálja, Izrael a 19. helyen található Belgium, Ausztria, Franciaország és Finnország előtt. (A HD a várható élettartamot, a végzettséget és a jövedelmet tartalmazza.)

Úgy gondolom, ha végignézzük a fenti adatokat, nyugodtan kimondhatjuk, hogy a csecsemő már kinőtt a pelenkás korból.

leharblog

Tel-Avivban lépett fel a Tankcsapda

Földközi-tengeri turnéra indult a negyedszázada dübörgő magyar keményrock zenekar, a Tankcsapda. Első állomásuk Tel-Aviv volt, ahol éppen aznap tombolt a város, mert elérkezett a Layla Lavan, ami a nyárköszöntő Fehér Éjszaka. Ezen az éjszakán volt az ő fellépésük is.

A helyszín a Tel-Avivban nagyon népszerű klub, a Levontin7, ami zsúfolásig megtelt. Izrael egész területéről érkeztek a rajongók, egyikük Eilatról (350 km) motorral. Még olyan is akadt, aki Magyarországról jött, mert ezt a koncertet sem akarta kihagyni...

Volt, aki a lábára kért autogramot, hogy örök emlékként magára varrassa. Eljöttek azok is, akik itt nőttek fel, és még soha nem láttak élőben Tankcsapda-koncertet – és a „második generáció” is rajongó lett. A koncert a szokott magas hőfokon kezdődött, a hangulat innen ment egyre feljebb. Az új nóták mellett persze az olyan régi nagy kedvencek is elhangzottak, mint a Mennyország Tourist és az Egyszerű dal, amit a közönség együtt énekelt a zenekarral.

A kétórás koncerten 27 számot játszottak, közben számtalanszor felhangzott a TANK-CSAP-DA, TANK-CSAP-DA skandálás. Tudvalevő, hogy az ő koncertjeiken nem a „vissza, vissza” a szokásos ismétléskérő szó, hanem a zenekar nevének ütemes skandálása. Ez itt is így volt, mutatva, hogy az igazi rajongók a világ bármely pontján összetartanak, együtt vannak, együtt lélegeznek a zenekarral, nem felejtik el a tradíciót.

Az érkezés utáni napon a csapat a Holt-tengerhez látogatott. Általában nagyon kevés idejük van egy-egy helyszínen, és nagyon boldogok voltak, hogy ide sikerült eljutniuk. A zenekar véleménye a tel-avivi koncertről: Nagyon jól éreztük magunkat, éreztük a közönség szeretetét. Először jártunk ennyire délen, és jó volt nem csak a hírekből megtudni valamit erről az országról, pozitívak a benyomásaink.

Lukács Laci a következő szavakkal búcsúzott: Köszönjük a forró fogadtatást, azt a szeretetet, amit tőletek kaptunk! Köszönjük, Tel-Aviv!

Barta Éva

Tel-Aviv (gép)madártávlatból

Mindennapi rövidítéseink

A héber nyelv sajátossága a tömörség. Egy irodalmi mű héber fordítása terjedelemben általában rövidebb, mint az eredeti.

Ezt pedig csak fokozza, hogy előszeretettel alkalmaz rövidítéseket.

A két vagy három szóból álló fogalmak vagy intézmények nevének kezdőbetűiből álló rövidítéseket – héberül ráséj tévot (ראשי תיבות) – kapásból felismerhetjük a betűk között elhelyezett " kettős felsővesszőkről.

Vallásos tárgyú iratok, szórólapok, újságok fejlécéről nem maradhat el a ב"ה (BÉT-HÉ), ami a Báruch háSém (ברוך ה'), az áldott az Örökkévaló rövidítése, ahol a ה' maga is rövidítés: a négybetűs istennévé. Vallásos emberek levelei általában a בס"ד betűkkel kezdődnek, ami a bösziátá dis’májá (בסיעתא דשמיא), azaz Isten segítségével arameus kifejezés „ráséj tévot”-ja.

Az Új Kelet újság címfelirata alatt az egykori főszerkesztő, dr. Marton Ernő neve mellett látható a ז"ל rövidítés, ami a zichro livráchá (זכרו לברכה), vagyis az áldás emlékére szavak helyében áll. Nagy rabbik, „cádikok”, vagyis igaz emberek neve után a „zécher cádik livráchá” (זכר צדיק לברכה) dukál, amit a זצ"ל betűkkel jelölnek.

A zsidó hagyomány alapja a héber Biblia, aminek három fő összetevője: a Tóra (Mózes öt könyve), a Próféták könyvei és az Iratoknak nevezett ősi tekercsek, héberül Torá, Növiim, Ktuvim ((תורה, נבאים, כתובים . rövidebben a Tánách (תנ"ך). Ezt így is ejtjük, míg az előbbiek esetében kimondjuk a teljes szavakat.

Izrael országát héberül Erec-Jiszráélnek – ארץ ישראל – nevezzük: közkeletű rövidítéssel א"י (ALEF-JUD).

Érdekességképpen megjegyezzük: a Palesztina brit mandátum által kibocsátott fontbankjegyeken az angol „Palestine Pound” felirat alatt a „Font palestinái” (פונט פלשתינאי) héber felirat állt, mellette csak zárójelben lehetett az (א"י).

Ilyen rövidítések a zsidó családnevekben is megjelennek. A gyakori Katz családnévnek például semmi köze a macskához (németül ezt jelenti), inkább a kohanitákhoz, a 3300 évvel ezelőtt élt Áron főpap leszármazottaihoz: a כ"ץ (KÁF-CÁDI) a kohén cedek (כהן צדק) rövidítése, amit talán az igaz Isten papjaként fordíthatnánk.

A Szegál (סג"ל) családnév is a Templom-szolgálat emléke: a szegel leviim (סגל לויים), vagyis a leviták kara, akik a Szentélyben az istenszolgálatot ellátták. Marc Chagall, a legnevesebb zsidó festőművész eredeti neve Moise Szegálov volt.

A középkor egyik legnevesebb zsidó tóramagyarázója, akinek munkássága a mai zsidó életre is rányomja a bélyegét, Slomo Jicchaki rabbi – רב שלמה יצחקי – volt (1040–1105), akit rövidítés-nevén inkább Rásiként (רש"י) ismernek.

A másik középkori bölcs Rabbi Mose ben Majmon – – 1137) רב משה בן מימון 1204) orvostudor és rabbi, akit neve kezdőbetűiről inkább a Rambam (רמב"ם) néven ismernek.

Hadd büszkélkedjen e sorok írója is a maga kabbalista ősével. Apai-nagyanyai dédapám, Nack Mihály családneve is ilyen rövidítéses, szaknyelven abbreviációs név. A németesen hangzó Nack, héber írással נ"ק a nécer kdosim (נצר קדושים), vagyis mártírok ivadéka szavak rövidítése.

A zsidóság körében aktív chászid mozgalom a kiindulási helyéről Lubavicsinak is nevezett Chábád (חב"ד). A hárombetűs rövidítés a bölcsesség, értelem, tudás, héberül a chochmá, biná, dáát (חכמה, בינה, דעת) szavakat rejti magában.

A mindennapi fogalmak is bővelkednek a rövidítéses kifejezésekben. Az értéktöbbletadó, a máám (מע"מ) „leánykori neve” mász erech muszáf (מס ערך מוסף). A báám (בע"מ) a böérávon mugbál (בערבון מוגבל) – korlátolt felelősségű társaság – szavak közkeletű rövidítése.

A Nátbág (נתב"ג) a Ben Gurion repülőtér, Nömál-töufá Ben Gurion (נמל תעופה בן גוריון) kezdőbetűi.

A máám és a Nátbág kifejezéseket így, rövidített alakban is ejtik; a báám-ot hol így, hol rövidítetlen formájában.

Az askenázi zsidóság körében igen gyakori rövidítéses (abbreviatúrás) családnevek legtöbbször híres rabbi ősöket vagy bibliai idézeteket rejtenek, amelyekkel valamikori megalkotóik szívesen azonosultak.

Ilyen például a Basch (ב"ש) név, amely a Ben Simon (בן שמעון) rövid változata.

A Brüll vagy Brill (ברי"ל) név a Ben Ráv Joná-Lév (בן רב יונה לב), vagyis a Joná-Lév rabbi fia rövidítése.

A Schatz (ש"ץ) családnév a sáliách cibur (שליח ציבור) szavakat rejti: szó szerinti jelentése „a közösség küldöttje”, aki valójában a hitközösség kántora.

Sok olvasónk emlékezhet még a néhai Schück Jenő magyarországi ortodox főrabbira, aki ugyancsak abbreviációs nevet viselt. A Schück, Schick vagy magyarosított változatban Sík nevek a שי"ק a „Sém Jiszráél kádos” (שם ישראל קדוש) szavakat takarják, azaz „Izrael neve szent”, minthogy e nevet Isten angyala adta Jákob ősapánknak (Mózes 1, 32:29).

Jellemzően zsidó családnév az Atlasz vagy Atlas (אטל"ס). Sokan viselőik közül sincsenek tudatában, hogy nevük egy zsoltáridézetet hordoz: Ach tov l’Jiszráél szela (אך טוב לישראל סלה), vagyis „Milyen jó Izraelnek” (Zsoltár 73:1).

Eddig egyetlen Nobel-díjas írónk, Smuel Joszef Agnon (שמואל יוסף עגנון) két személynevét Sáj-nak rövidítette (ש"י) ami önmagában is megáll mint név: ajándékot jelent.

Az újhéber költészet legnagyobb alakja, Chájim Nachman Bialik (חיים נחמן ביאליק) emlékét Tel-Avivban két utca is hirdeti: az egyik a rechov Bialik – itt állt a háza – a másik egy fasor, a Szdérot Chén (שדרות ח"ן), amely a Rábin tértől a Hábimá térig vezet. A Chén (ח"ן) két héber betűje a Chájim és a Nachman nevek rövidítése. Ennek is van jelentése: kellem, tetszés.

Izrael Állam harmadik elnöke volt Zalman Sázár (זלמן שז"ר), aki családnevét, a Sázár-t eredeti nevéből, a Snéur Zalman Rubasov (שנאור זלמן רובשוב) szófőiből alkotta meg.

Legközelebb, ha a Jóisten is úgy akarja, vagyis אי"ה – im jirce háSém (אם ירצה ה') –, innen folytatjuk.

Halmos László

A Mazsihisz 2015. évi nyertes pályázatai

Pályázat tárgy: Zsidó oktatás-nevelési projektek támogatása

Megnevezése (neve)	A pályázat címe	Megítélt összeg ezer Ft
A 100 éves Hegedűs Gyula Utcai Zsinagóga Alapítványért	EIőadás-sorozat	200
Klezmerész Egyesület	A zsidó folklór megismertetése a budapesti középiskolásokkal	300
Nonprofit Társadalomkutató Egyesület	A nagypolitikától a hétköznapokig (1920–2014)	400
Hagyomány Szociális Alapítvány	Pécsi Zsidó Szabadegyetem	400
Székesfehérvári Magyar–Izraeli Baráti Társaság	Zsidóság szerepe Magyarországon, avagy mit kapott hazánk és a világ zsidó honfitársaink révén?	400
Soproni Magyar–Izraeli Baráti Kör	Elfeledett soproniak kiállítás újranyitása	700
Alapítvány a Magyar Zsidó Ifjúságért (Almazsi)	Mutassuk meg magunkat!	400
Infopoly Alapítvány	Nemzedékek együttgondolkodása a zsidó múltról	500
Budapesti Micro Club Sportegyesület	Test és Lélek – Egészség	800
BZSH Újpest-Rákospalotai körzet	Zsidó oktatás Újpesten	100
Együtt az Ár Ellen Alapítvány	David Gur: Együtt az ár ellen című könyvének kiadása	200
Komáromi Zsidó Hitközség – Zidovská nábozenská obec v Komárne	Machar – holnap komplex oktatási program vidéki kis közösségeknek	400
Amerikai Alapítványi Iskoláért Alapítvány	Meséld el szüleidnek!	200
JMPoint a Zsidó Közösségért Közhasznú Alapítvány	JMPoint Akadémia – Zsidó tudományok határok nélkül. Előadások és közös tanulás	200
Zachor Alapítvány a Társadalmi Emlékezetért	Három női sors	800
Megálló Csoport Alapítvány Szenvedélybetegekért	Megálló Csoport – Páva utcai Zsinagóga Közös Drogprevenciós Pályázata 2015–2016 – 5775–5776	300
Raoul Wallenberg Egyesület	A középiskolától az egyetemig holokausztról	500
Debreceni Zsidó Hitközség	Ki tud többet a XX. századi zsidóságról?	900
Maccabi vívó és atlétikai klub	Olimpiákról a halálba	400
Írisz Kulturális Közhasznú Egyesület	Diák előadók képzése és feladataik a zsidó kultúra bemutatásában	500
MAROM Klub Egyesület	Időutazó – interaktív online tananyag és séta Budapest zsidó örökségéről	400

Pályázat tárgya: Vallási élet és vallási-közösség építő-fejlesztő projektek támogatása 2015

Megnevezése (neve)	A pályázat címe	Megítélt összeg ezer Ft
Alkotó Ifjúság Alapítvány	A zsidó történelem oktatásának megújítása	900
BZSH Scheiber Sándor Gimnázium és Általános Iskola	Évkönyv 2014/2015	200
BZSH Bethlen téri SQA Körzete, BZSH Dózsa Gy. úti Körzete	Siófoki zsinagóga fejlesztés, állagmegóvás, vallási programok támogatása	1000
BZSH Bethlen téri SQA Körzete, BZSH Dózsa Gy. úti Körzete	Siófoki Sabaton,Talmud Tóra tábor, Emléktáblák avatása	250
Székesfehérvári Magyar–Izraeli Baráti Társaság	Épített környezetünk védelem céljából zsidó szakrális tér együttes állagmegóvására	400
Alapítvány a Magyar Zsidó Ifjúságért (Almazsi)	Ünneptől ünnepig	500
Gláser Jakab Emlékalapítvány	A Teleki téri imaház felújítási kérelme	400
Hanoar Hatzioni	Hanoar Hatzioni Táborok 2015	400
Hanoar Hatzioni	Hanoar Hatzioni Vallási működés 2015	400
Manóra Közhasznú Egyesület	A Manóra Közhasznú Egyesület vallási programjai 2015–16	400
Zachor Alapítvány a Társadalmi Emlékezetért	Generációk találkozása – folytatás	400
BZSH Páva utcai Zsinagóga Templomkörzet	Vendégségben a Sátoros Ünnepen	150
JMPoint a Zsidó Közösségért Közhasznú Alapítvány	Kézműves és zenés családi programok ünnepi felkészüléshez	200
Debreceni Zsidó Hitközség	Debrecen–Nagyvárad vallási ünnepekhez kötődő közös kulturális programok	3000
Lativ Barátai a zsidó reneszánszért Magyarországon Alapítvány	A Lativ Kolel 2015. évi Shabatonja	500

Pályázat tárgya: Zsidó kulturális és művészeti projekt támogatása 2015.

Megnevezése (neve)	A pályázat címe	Megítélt összeg ezer Ft
Magyar Hallássérült Zsidók Közhasznú Egyesülete	Zsidó kulturális és művészeti projektek támogatása	300
A 100 éves Hegedűs Utcai Zsinagógáért Alapítvány	Újságkiadás	100
Halasi Média és Kultúra Nonprofit Kft.	XI. Halasi Zsidó Fesztivál	300
Múlt és Jövő Alapítvány	A Múlt és Jövő folyóirat különszáma a pécsi zsidóságról	400
Szegedi Magyar–Izraeli Baráti Társaság	Zsidó művészetet és kultúrát bemutató rendezvények Szegeden	700
Zuglói Talmud Tóra Alapítvány	„AZESZ PÓNEM”	800
Kaláka Alapítvány	Gyász és újrakezdés a zene erejével	400
BZSH Bethlen körzet	Magén István kiállítása a Bethlen téri díszteremben	400
Hanoar Hatzioni	Hanoar Hatzioni Ifjúsági Vezetőképzés	300
Magyarországi Cionista Szövetség	Az európai zsidó kultúra napja a Páva utcában	200
OR CHADAS Alapítvány	Hartmann Dávid (1870–1929) orthodox főkántor és zenepedagógus életének és örökségének feltárása, bemutatása	300
Magyar Zsidó Kulturális Egyesület	Határtalan Kolozsvár	900
Közép- és Kelet-Európai Zsidó Hitközségek és Szervezetek Szövetsége	Zsidó Kulturális Értékeink a Debreceni Zsidó Hitközség, a Közép- és Kelet-Európai Zsidó Hitközségek és Szervezetek taghitközségei és a Nőegylet bevonásával	600
Gólem Színház Egyesület	A magyar zsidó színház története	300
Írisz Kulturális Közhasznú Egyesület	Művészetek Udvara a Debreceni Zsidónegyedben	900

APRÓ-HIRDETÉS

VEGYES

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tel.: 226-4109.

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITA-PHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés miniimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Otthoni szakápolást vállalunk Budapest területén, szükség esetén egyedi szakorvosi ellátással és gyógyászati segédeszközök helyszínre telepítésével. Együttműködünk a háziorvossal, kórházi szakorvosokkal. Kóser étkeztetést is biztosítunk. Szakmai működési engedéllyel és felelősségbiztosítással rendelkezünk. Tartós megrendelés esetén árkedvezményt adunk. E-mail cím: alarmcentrum@alarmcentrum.hu, 24 órás telefon: +36-30-443-1016.

Tóthné Hűvös Katalin fogtechnikus mester. Fogsorok, hidak készítése, javítása soron kívül. Fogszabályozó, fogfehérítő. Fogászati háttér biztosított. Szolid árak. Mozgáskorlátozottakhoz házhoz megyünk. Hétvégi ügyelet. 1013 Bp., Krisztina krt. 51. fszt. 1. Déli pályaudvarhoz közel. 06-30-222-3016, 06-1-356-9372.

Színes és fekete-fehér nyomtatás, másolás, plakátnyomtatás, könyvnyomtatás, névjegykészítés a Mammut I.-ben, a II., VI., IX. kerületekben. Messinger Miklós, 06-20-934-9523, www.rcontact.hu

Kiadó Budapest belvárosában 2 szobás, nívós lakás turistáknak, vagy Izraelben nyaralási lehetőségre cserélhető. szegojutka@gmail.com, 06-30-263-6898.

HÁZASSÁG

36 éves, egyedülálló férfi komoly társat keres 45 évesig. 06-30-720-9697.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos: Mazsihisz
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 4800 Ft
Külföldre 6800 Ft/év
USA és Izrael: 7500 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám: 11707024-22118480
OTP SWIFT kód: (BIC) OTPVHUHB
IBAN: HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(80)-444-444-es ingyenes zöldszámon.
Szedés, tördelés: WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák: mondAt Kft., www.mondat.hu
Felelős vezető: Nagy László
ISSSN 0133-1353

RENDSZERVÁLTÁS ELŐTTI TÖRTÉNET

Hogy és miért kerültek tóratekercsek itthonról Izraelbe

A közelmúltban a kezembe került egy két évtizeddel ezelőtt nyilvánosságra hozott érdekes dokumentum, amelyről kevesen tudnak.

Izraelben akkoriban alakult meg a Menora Egyesület, melynek célkitűzése a gálutban, illetve a világ különböző részein pusztulófélben lévő zsinagógákban található kegyszerek megmentése, Izraelbe szállítása volt.

Az egyesület munkatársai akciókat szerveztek olyan helyek felkutatására, ahol, feltételezéseik szerint, a tervezett programjuk sikerrel járhat.

Így jutott el a Menora Egyesület küldötte, Mose Rosenfeld, a magyarországi Szarvas nevű kisvárosba. Az volt a feladata, hogy a zsinagóga, valamint a vészkorszakban meggyilkolt zsidók egykori kegyszereit, a tóratekercsek maradványait gyűjtse össze és szállítsa Izraelbe. Ottléte alatt tudomására jutott, hogy a kisváros egykori zsidó temetőjének épületében különleges zsidó kegyszerek halmozódtak fel. A kegyszerek között Rosenfeld rábukkant egy elegáns, becslések szerint 200 éves gyászkocsira is, amellyel annak idején az elhunyt zsidókat vitték utolsó útjukra.

Mose Rosenfeld adatokat gyűjtött a városban élő egykori temetőőrtől a gyászkocsira vonatkozólag. A következőket tudta meg. A kocsi a helyi Chevrá Kádisá tulajdonában volt mindaddig, amíg az ottani zsidókat el nem hurcolták a náci lágerekbe. Mivel közülük senki sem került vissza, a kegyszerek ott porosodtak a zsidótemető lomtárrá alakított halottasházában. A megannyi, felhalmozott kegyszerrel együtt került oda a gyászkocsi is.

Rosenfeld megtalálta a helyszínen a kocsi fényképét és szerkezeti leírását is. Úgy tervezte, ezeknek alapján fogják majd restaurálni Izraelben.

Az elszállításhoz azonban engedélyt kellett szereznie a magyarországi hivatalos szervektől, mivel a műtárgynak minősített kocsit a törvény szerint tilos volt kivinni az országból. A hivatalos helyeken történő kilincselések meg némi megvesztegetések után az ügy végül sikerrel járt...

A kocsi szétszedve Izraelbe került. Előzőleg azonban a Ben Gurion repülőtéren meg kellett fizetni a vámilletéket, mint minden járműért, amely átlépi a határt. Az sem segített, hogy a Menora képviselője biztosította a vámosokat: ez a kocsi sohasem fog közlekedni a közutakon.

Izraelben a fénykép s a szerkezeti leírás alapján Gary Sulter restaurátor elvégezte a pontos restaurációt. A rendbe hozott kocsi a Hár Cion jesivába került megőrzésre, mindaddig, amíg az illetékes múzeum átvette, s kiállította a műemléket.

Egy másik nagyszabású magyarországi kegyszermentési akció alkalmával 150 tóratekercset szállítottak Izraelbe, amelyeket évtizedeken át tartottak elrejtve a kommunista rezsim biztonsági szolgálatának egyik pincéjében. Az országból történő kihozataluk szintén nem ment simán.

Kezdetben a hitközség tárgyalt az ügyről az illetékes szervekkel. Megegyeztek abban, hogy a tóratekercseket ingyen adják át Izraelnek, azzal a kikötéssel, hogy Izrael 100 000 dollárt juttat a magyarországi zsinagógák tatarozására. A pénzt a megegyezésnek megfelelően átutalták a magyar kormánynak.

Egy idő múlva a Menóra vezetőségét értesítették, hogy a tóratekercseket át lehet venni. Ezúttal az egyesület elnöke, M. Moskovits utazott Budapestre az izraeli külügyminisztérium egyik tisztségviselőjével, valamint Jákov Neemannal, a Menora Londonból érkező ügyvédjével.

Budapesten a Zsidó Hitközség alelnöke, Bakos Lajos sajnálattal közölte, hogy az ügylet hatálytalan, a kormány nem adta meg az engedélyt a tekercsek kivitelére az országból.

– Ha ez a helyzet, miért hívtak bennünket Budapestre? – kérdezte a Menora elnöke. – Itt valami tévedés lehet!

Neeman közölte társaival:

– Elutazásom előtt telefonon beszéltem Londonban Robert Maxwellel, a „híres sajtóvezérrel”, elmondtam neki, hogy izraeli illetékesekkel Budapestre utazunk tóratekercsek átvétele ügyében. Maxwel felhívta a figyelmemet, ha netán nehézségek adódnának, azonnal értesítsem őt. Azt is megjegyezte, hogy jó viszonyban van a magyar államfővel, kérheti a segítségét...

A küldöttség elhatározta, megkísérlik igénybe venni Maxwel közbenjárását.

Este Neeman beszámolt Maxwelnek a történtekről. Sor került Maxwel magas szintű közbenjárására, amelyre a következő válasz érkezett:

„Olyan nincs, hogy a megállapodást ne tartsák tiszteletben. Az izraeliek megkapják a tóratekercseket!”

Bakos Lajos izgatottan kereste fel a szállodában a három izraelit.

– Az ügy elintéződött – mondta –, tulajdonképpen csak némi formaság elintézéséről volt szó...

Közelebbit nem tudott...

A tóratekercsek Izraelbe szállításának akciója a lengyelországi Krakkóban folytatódott. Ami ott fogadta a Menora küldötteit, súrolta a hihetetlenség határát.

Kiderült, hogy egy csoport nem zsidó lakos az elhagyatott zsinagógából elvitte a megrongált állapotban levő tóratekercset, amelyet tenyérnyi darabokra szabdalva árusították a turistáknak. Azt bizonygatták, hogy akinek tulajdonába kerül a Tóra szent darabja, szerencsét hoz számára. A Menora küldöttei felderítették a „szerencsetárgyak” szélhámosait. A nyomok egy helybeli lengyel nőhöz vezettek, akinél dobozokba rakva 2000 kivágott tóradarabot találtak, köztük olyanokat is, amelyeket már belepett a penész.

A küldöttek Izraelbe vitték a Lengyelországban talált tóramaradványokat. Egy részüket átadták a Jad Vasemnek, a többit elföldelték Izrael temetőjében.

* * *

Végezetül álljon itt néhány sor Jacob Allerhand professzornak, a Bécsi Tudományegyetem judaisztikai intézete docensének az ókori zsidóság történetéről – köztük a Tóra törvényeiről – szóló, komoly tudományos igénnyel írt könyvéből.

„Javnében élt egy tóratudósokból álló kis csoport, akiknek egyetlen szándékuk és életcéljuk a Tóra terjesztése volt a zsidó nép körében... A Tóra ismeretének az egész nép körében való elterjesztéséhez sok-sok tóratekercsre volt szükség. A Tóra szövegét tehát lemásolták pergamentekercsekre. A Tóra másolása rendkívül felelősségteljes feladat volt, csakis bölcs és a Tórában járatos férfiak foglalkozhattak vele. Az ő feladatuk abban állt, hogy a Tóra szövegét maradéktalanul megőrizzék, ügyeljenek a Tóra minden betűjének változtathatatlanságára. Ezeket a férfiakat, akik a Tóra írásának művészetét tökéletesen ismerték, szóférnak nevezték, mert a Tóra egyes betűit megszámlálták, „megolvasták”.

A nép követte a Tóra szavait, ragaszkodott hozzájuk, hiszen mélyen beivódott gondolkodásába és érzéseibe...”

Róna Éva

IMAIDŐK

Templomok	Péntek este Júl. 17.	Szombat reggel Júl. 18.	Péntek este Júl. 24.	Szombat reggel Júl. 25.
Dohány	18.00	9.30	18.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.30	10.00	18.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	18.30	9.30	18.30	9.30
Vasvári P. u. 5. (Iubavicsi)	19.30	9.00	19.30	9.00
Thököly út 83.	18.30	9.00	18.30	9.00
Hunyadi tér 3.	19.00	9.00	19.00	9.00
Bethlen tér 2.	19.15	9.30	19.15	9.30
Nagyfuvaros u. 4.	19.00	8.00	19.00	8.00
Rabbiképző-ORZSE (Scheiber S. u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	20.25	8.00	20.25	8.00
Alma u. 2.	18.30	9.00	18.30	9.00
Kórház (Amerikai u. 53.)	17.30	7.30	17.30	7.30
Páva u. 39.	19.00	9.30	19.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	18.00	9.00	18.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.30	9.00	18.30	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Dessewffy u. 23.	20.25	9.00	20.25	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		8.45		8.45
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	17.30		17.30	
Vidéken				
Vác (Eötvös u. 3.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	18.00		18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	20.15	8.00	20.00	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	20.15	8.00	20.00	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	18.00	8.00	18.00	8.00
Pécs (Fürdő u. 1.)	18.30	10.30	18.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	18.00		18.00	
Szombathely	18.00		18.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	18.00		18.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	18.00		18.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	18.00		18.00	
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	18.00		18.00	
Siófok (Széchenyi út 4.)	19.00		19.00	

NAPTÁR

Július 17. péntek	Év 1.	Újhold. Gyertyagyújtás: 8.18
Július 18. szombat	Év 2.	Szombat kimenetele: 9.33
Július 24. péntek	Év 8.	Gyertyagyújtás: 8.11
Július 25. szombat	Év 9.	Szombat kimenetele: 9.24
Július 26. vasárnap	Év 10.	Tisá böáv böjt
Július 31. péntek	Év 15.	Gyertyagyújtás 8.02
Augusztus 1. szombat	Év 16.	Szombat kimenetele: 9.13

Hat vallás kampusza Bécsben

A legfontosabb vallási közösségek vezetői megáldották az osztrák fővárosban a „Vallások kampuszát”, ahol néhány éven belül római katolikus, evangélikus, román ortodox, zsidó, iszlám és buddhista templom áll majd. A kampusz Bécs új városrészében, Seestadtban kapott helyet.

A 10 ezer négyzetméteres terület a Seestadtnak nevet adó tótól északra helyezkedik el, és gyalogosan is elérhető a metrómegállótól. A különleges kampusz a békés egymás mellett élést szimbolizálja egy olyan városrészben, amely éppen a sokszínűségével tűnik ki.

„A kampusz kicsiben ugyanazt jelképezi, mint Bécs nagyban. Városunk mindenki előtt nyitva áll, a békés és tiszteletteljes együttélés, valamint a párbeszéd helye származástól, születési helytől és vallási hovatartozástól függetlenül” – szögezte le az ünnep alkalmából *Michael Ludwig* városépítési tanácsnok.

Mivel a kampusz megvalósításáig néhány évre még szükség van, egyelőre tíz lobogó jelzi a projektet. A hat egyházé mellett Európa, Ausztria, Bécs és a 22. kerület zászlaja is itt magasodik.

COMPRESS Budapest

16 millió zsidó él a világon

Hetven év után a világon ismét annyi zsidó ember él, mint a holokausztot megelőzően. Izrael után az Egyesült Államok a zsidóság második legnagyobb otthona.

A Jewish People Policy Institute által nyilvánosságra hozott jelentés szerint megközelíti a 16 milliót a világon élő zsidó származású emberek száma, ami utoljára a holokausztot megelőzően volt így.

A náci népirtást követően ez a szám 11 millió környékére csökkent 1945-ben.

A második világháború után a zsidók száma folyamatosan gyarapodott, mígnem az elmúlt évtizedben (2005–2015) a 8 százalékot is meghaladta a növekedés üteme.

A felmérés során a zsidóság közé számolták: az Izraelbe vándorló zsidókat, az olyan leszármazottakat, akik nem minősülnek zsidónak a halacha szerint, és azokat is, akiknek a szülei közül csak az egyik zsidó származású.

Az Izraelen belüli arányuk az 1958-as 89 százalékhoz képest 2015-re 75 százalékra csökkent.

Az Egyesült Államokban élő zsidóság az 1957-es 5 millió főről mindössze 5,7 millióra nőtt napjainkra, ami részben a születések alacsony számának és az elvándorlásnak köszönhető.

Adatok: Izrael – 6 103 200, USA – 5 700 000, Franciaország – 475 000, Latin-Amerika – 383 500, Nagy-Britannia – 290 000, Oroszország – 186 ezer, Németország – 118 000, Ausztrália – 112 500, Afrika – 74 700, Dél-Afrika – 70 000, Ukrajna – 63 000, Irán – 20 000, Ázsia – 19 700, Románia – 9 400, Új-Zéland – 7 600, Marokkó – 2 400

atv.hu / Ynet

Hírek, események röviden

– **Balatonfüred.** Kedves Hittestvéreink! Ebben az évben július és augusztus hónapban van nyitva a Mazsihisz balatonfüredi üdülője. Kóser étkezést biztosító szállásunkról a Hitközség szociális osztályán lehet érdeklődni hétfő, szerda, pénteki napokon. Telefon: 413-5524, 413-5571. E-mail: szocialis@mazsihisz.hu. Cím: 1075 Bp., Síp u. 12. I. emelet 121. szoba.

– **A Magyarországi Cionista Szövetség** ebben az évben is megrendezi több mint 3 éves hagyományaként balatonfüredi szemináriumát. Helyszín: Balatonfüred, Liszt F. u. 6., Mazsihisz-üdülő. Időpont: 2015. augusztus 14.–20. Részvételi díj: MCSZ-tagoknak: 3500 Ft/fő/éj+adó, gyerekeknek 2500 Ft/fő/éj. Szervezeten kívül: 5000 Ft/fő/éj+adó. Előadók: Heller Ágnes, Balázs Gábor, Gadó János, Szita Szabolcs. Jelentkezés: +36-20-530-0614, magyarorszagicionista@gmail.com

...és ideje van a nevetésnek

Repülőjegyet vásárol egy utas:

– Szeretnék New Yorkba repülni, a csomagjaim felét kérem Miamiba, a másik felét pedig Ausztráliába vinni.

– Ezt sajnos nem tudjuk megcsinálni!

– Nem-e? Pedig tavaly sikerült...

Hatalmas ládát cipel verejtékezve négy katona. Arra megy egy öregúr, és megkérdi tőlük.

– Mit cipeltek, fiúk?

– Az hadititok!

– És ennyire nehéz a láda?

– Hát hogy a fenébe ne lenne az, amikor tele van rakétával!

* * *

– Gyorshajtásért felírom! – mondja a rendőr az autósnak.

– Az még mindig jobb, mint ha én írnám fel magát – érkezik a válasz.

– Miért? Mi maga?

– Sírköves!

SPÁNN GÁBOR

Pezsgő

A zsinagógai közösségben, ahová járok, jó néhány korombéli hittestvéremhez több fűz az együttimádkozás kapcsolatánál, úgy is mondhatom, hogy pénteki barátaim. Az egyik ilyen a zsinagógából kijövet mesélte, az obligát bevezetővel: Na ezt írd meg, szerkesztőkém!

Kerek évfordulós születésnapom volt nemrég, és baráti köröm egyik tagjától nagy, 3 literes palack pezsgőt kaptam ajándékba egy jó hírű magyar márkából. Családi körben, ünnepélyes keretek között, ügyelve a szükséges durranásra, kinyitottuk a palackot. Ekkor ért a meglepetés. A harmadik pohárba ömlő pezsgővel kiesett az üvegből egy kb. 2 centiméter átmérőjű vasdarab, rajta egy erősen rozsdás füllel, és természetesen a nagy nyomás okán a pohár ezer darabra tört. Könnyű elképzelni a megdöbbenést és a tönkrement hangulatot. Én magam – folytatta történetét barátom – évtizedekig vendéglátós voltam, ezért azonnal tudtam, hogy a pezsgő alkotóelemeihez egyáltalán nem tartozó vasdarab csupán a töltősor egyik gépéről kerülhetett a palackba. Másnap felhívtam a pezsgőgyártót. Biztos voltam abban, hogy a külföldön is ismert márka védelme és a hírnevük fontosabb lesz a cégnek, mint a kifogások, és legalább küldenek egy cserepalackot, sűrű bocsánatkérések kíséretében. Másfél órás telefonálás és 15 helyre történt kapcsolás után eljutottam egy magát vevőszolgálati vezetőnek tituláló hölgyhöz. Ő közölte velem, semmi probléma: kicserélik a vétkes pezsgőt egy másikra, amennyiben személyesen beviszem a Pesten kívül eső gyártelepükre a pezsgősüveg maradék darabjait és a vásárlást igazoló blokkot. Na ettől lettem halálosan ideges. Elmondtam a főnéninek, hogy a pezsgőt nem én vettem, születésnapomra kaptam ajándékba, több héttel ezelőtt. Biztos nincs már meg annál sem a blokk, akitől kaptam, meg különben sem fogok egy ajándékot a vétlen adakozónál reklamálni. Erre a hölgy rendíthetetlen nyugalommal azt felelte: akkor nem tudnak segíteni. Én megőriztem több évtizedes szarkasztikus nyugalmamat, és csak annyit kérdeztem tőle: Asszonyom! Ön szerint mi történt volna, ha ez a fémdarab valakinek a szemébe repül, vagy nem veszszük észre, és lenyeljük a pezsgővel?!

Ha azt hiszed, hogy érveim meghatották vagy önvizsgálatra késztették a kapitalizmus e koronázatlan királynőjét, nagyon tévedsz. Kis gondolkodás után azt felelte: Uram! Ha netán lenyelik, akkor sincs semmi vész. A mi pezsgőnk szénsavtartalma ideális. Ha azonnal jelzik a balesetet, 100 kilós ketrecharcos rendészünk azonnal kimegy Önhöz a rendezvény helyszínére, megbüfizteti a balesetet szenvedett személyt, és a fém alkatrész azonnal mehet vissza a gyártósorra.

Hát tessék, én megírtam!

ZSIDÓ HÁBORÚ

Ezért nem jártak a családok meccsre

Az elmúlt években sokszor hallhattuk, hogy a szurkolók tartják vissza a családokat, a „békés polgárokat” a magyar bajnoki mérkőzések látogatásától. Korabeli tudósításokra támaszkodva mutatjuk be, hogy az erőszak kezdetektől fogva része volt a magyar futball mindennapjainak. Az embereket ez mégsem tartotta távol a stadionoktól, hisz még igazi futballt láthattak...

A zsidózással, nem egyszer verekedésekkel tarkított esetek nem voltak ritkák, az 1920-as évek elejének rendbontásait mégsem írhatjuk elsősorban az ekkor valóban virulens problémát okozó militáns antiszemitizmus számlájára. Sőt, a futballerőszak történetében különös színfoltot jelentett egy 1922-es eset, ami a korszak egyik legsúlyosabb rendbontásaként vált ismerté.

Az 1920-as években két olyan budapesti futballcsapat is az első osztályban szerepelt, melyet hívei és/vagy ellenfelei közül sokan „zsidó klubként” azonosítottak. Az MTK mellett 1921-től öt éven át volt az élvonal tagja a Vívó és Atlétikai Club: az 1906-ban alapított VAC a cionista mozgalom égisze alatt szerveződött, sportolói világoskék-fehér színű, Dávid-csillagos mezben szerepeltek. Az MTK és a VAC kapcsolata ha nem is volt ellenséges, barátságosnak sem volt nevezhető. A húszas évek elején egy meccsükön állítólag még az is előfordult, hogy a VAC-szurkolók Előre Izrael!-lel biztatták kedvenceiket, amire az MTK drukkerei Rajta magyarok!-kal válaszoltak. A történet a megkérdőjelezhető hitelességű, szélsőjobboldali Magyarságból származik, s nem is hihető, hogy a nézők tömegesen skandálták volna e rigmusokat. Ám a beszámoló pontosan érzékelteti, ahogy a két csapat drukkerei önnön zsidóságukhoz viszonyultak (ehhez hozzá kell tennünk, a VAC-nak valószínűleg csak zsidó szurkolói lehettek, ami az MTK-ról biztosan nem mondható el). Aki az asszimiláció híve volt (az MTK drukkereinek vélhetően nagy hányada), megjelenésében, norma- és értékrendszerében a polgári középosztály tagjaira igyekezett hasonlítani, talán már magyarosította nevét, s közben már a kitérés is megfordult fejében – számára a kék-fehér mezre varrt Dávid-csillag őrültségnek tűnhetett, afféle önkéntes stigmatizálásnak.

1922. október 1-jén lépett pályára a Hungária körúton a bajnoki címvédő MTK és a bajnokságot jól kezdő VAC. A találkozót vasárnap délelőtt fél 11-kor kezdték, a VAC jom kippurra hivatkozva kérte, hogy ilyen korai időpontban rendezzék a meccset, melyre így is 8000 ember volt kíváncsi. Az ünnepi mérkőzés azonban fél órával a lefújás előtt, amikor a VAC 2:1-re vezetett, de a hazaiak 11-eshez jutottak, verekedésbe fulladt. Az incidens jóval túlmutatott a szinte mindennapos, „egyszerű” pofozkodásokkal tarkított botrányokon, megkergették a bírót (aki egyébként szintén zsidó származású volt), összeverekedtek a játékosok, majd a nézők is, nem véletlen, hogy az esettel minden jelentősebb közéleti napilap foglalkozott. A Nemzeti Sport egész oldalas, „Botrányba fúlt az MTK–VAC-meccs” című vezércikkében számolt be a rendbontásról.

Eltekintek a botrány mélyebb analízisétől (ezt már megtettem egy 2006-os írásomban), azonban fontosnak tartom kiemelni, hogy a források arról tanúskodnak, hiába volt feszült a két csapat közötti viszony, az incidens okai között kiemelkedő szerepet játszott az, hogy a szurkolók (titkos és törvénytelen) fogadásokat kötöttek a rangadóra. (A botrány az antiszemita lapoknak volt különösen „kedvükre való”. Egy jellemző mondat a Magyarság tudósításából: A cionisták vérszomjas dühvel rohantak ellenfeleiknek, akik természetesen szintén védekeztek.)

Felmerült, hogy a szövetség az MTK-nak adja a meccs két pontját, az MLSZ Fegyelmi Bizottságának tárgyalását erre kisebb incidens zavarta meg, VAC-szurkolók az utcáról kővel bedobták a terem ablakát, jelezve, hogy egyáltalán nem értenének egyet a döntéssel. Az MLSZ végül úgy határozott, hogy a mérkőzésből hátralévő 28 percet zárt kapuk mögött le kell játszani, 1922. október 9-én a Hungária körúti pálya melletti villamossínek mellől több száz ember követte figyelemmel a találkozót, a rendre 20 gyalogos és lovas rendőr ügyelt. Az alig félórás összecsapás bővelkedett drámai fordulatokban. Már a kezdés is sajátos volt, hiszen egy 11-essel indult a találkozó. Amit ráadásul az a Braun József (Csibi) végezhetett el, aki 1916-ban épp a VAC-ból érkezett a Hungária körútra, de nevelőegyesületét felháborította, hogy durvasága ellenére pályára léphetett (a VAC álláspontja szerint a botrányba fulladt meccsen ágyékon rúgta Hermannt, majd a földön fekvő játékosba még egyszer belerúgott). A drámát csak fokozta, hogy Braun kihagyta a büntetőt, az emberelőnyben játszó bajnokcsapat csak a lefújás előtt négy perccel tudott kiegyenlíteni.

Az idény végén az MTK megszerezte 10. bajnoki címét, a VAC a tabella 6. helyén végzett.

Szegedi Péter

Foci és bár micva Füreden

Test, Lélek, Egészség. *Beer György* szervezésében tábort rendezett Balatonfüreden, a Mazsihisz üdülőjében a Dózsa-körzet és a Budapesti Micro Club. A futballklub hitvallása: a labdarúgás egy eszköz a kezünkben, mellyel a gyerekeinket megtanítjuk tisztelni és szeretni a társaikat, tisztelni az ellenfelet, küzdeni a céljaink eléréséért, elviselni a kudarcokat. Szeretnénk, ha a gyerekek és a szülők a hétköznapokon is jól éreznék magukat velünk.

Az 5 napos tábor programjában a mindennapos labdarúgóedzések mellett egy remek hangulatú szombatfogadás és a balatonfüredi zsidótemető jelképes rendbetétele is szerepelt. Szombat délelőtt pedig a csapat részt vett *Édes Bulcsú* nagyon szép és bensőséges bár micváján.

A férfivá avatás utáni kiduson beszédet mondott *Deutsch Péter* és *Winkler Miksa*. Miksa felelevenítette saját bár micvája megható emlékeit, és kiemelte a különleges, családias hangulatot, amely táborunkat jellemzi.

B. Gy.